

Projekts
(Ministru kabineta
2021.gada ____ . _____
rīkojums Nr. _____)

**Kultūrpolitikas pamatnostādnes
2021.-2027. gadam**

Rīga, 2021

Saturs

1.	Ievads	4
2.	Kopsavilkums.....	4
3.	Politikas veidošanas konteksts.....	7
3.1.	Līdzšinējās kultūrpolitikas izvērtējums.....	7
3.2.	Kultūras patēriņa un līdzdalības tendences	8
3.3.	Apkārtējās vides faktori.....	9
	Demogrāfiskā situācija	9
	Reģionālā attīstība	10
	Digitalizācija	10
	Epidemioloģiskā situācija.....	11
	Uzņēmējdarbības vide	11
	Klimata pārmaiņas	12
3.4.	Sasaiste ar nacionāliem un starptautiskiem plānošanas dokumentiem... 13	
3.4.1.	Nacionālie politikas plānošanas dokumenti	13
3.4.2.	Starptautiskie politikas plānošanas dokumenti.....	15
3.4.3.	Nozaru stratēģijas	16
4.	Politikas mērķis un apakšmērķi	17
4.1.	Kultūras resursu pieejamība visiem	18
4.2.	Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos.....	18
4.3.	Kultūras nozaru ilgtspējīga attīstība.....	19
4.4.	Talantu ataudze un kultūras darbinieku profesionālā izaugsme.....	20
5.	Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	21
6.	Rīcības virzieni un uzdevumi	24
6.1.	Kultūras resursu pieejamība	24
6.2.	Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos.....	32
6.3.	Kultūras procesu attīstība	35
6.4.	Kultūrizglītība	41
7.	Kultūrpolitikas teritoriālā perspektīva.....	43

Saīsinājumu saraksts

ANO	Apvienoto Nāciju organizācija
ĀM	Ārlietu ministrija
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EM	Ekonomikas ministrija
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
JVLMA	Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
KISC	Kultūras informācijas sistēmu centrs
KM	Kultūras ministrija
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LKA	Latvijas Kultūras akadēmija
LM	Labklājības ministrija
LMA	Latvijas Mākslas akadēmija
LNA	Latvijas Nacionālais arhīvs
LNB	Latvijas Nacionālā bibliotēka
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
MK	Ministru kabinets
NAP2027	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam
NKMP	Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
NVO	Nevalstiskās organizācijas
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
RIS3	Viedās specializācijas stratēģija
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VKKF	Valsts kultūrkapitāla fonds
VNĪ	Valsts nekustamie īpašumi

1. Ievads

Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka valsts stratēģiskos mērķus, prioritātes, rīcības virzienus un uzdevumus kultūrpolitikas jomā laika posmam no 2021. līdz 2027.gadam. Pamatnostādnes nodrošina nozares politikas pēctecību, balstoties uz kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam „Radošā Latvija”¹ īstenošanas gaitā sasniegto progresu, un detalizētāk izvērs Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam noteiktos rīcības virzienus un uzdevumus kultūrpolitikas jomā.

Pamatnostādnes izstrādātas atbilstoši Kultūras ministrijas (turpmāk – KM) nolikumā² noteiktajai kompetencei, kas nosaka, ka Kultūras ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde kultūras nozarē, kas ietver autortiesību, kultūras pieminekļu aizsardzības, arhīvu, arhitektūras, dizaina, tautas mākslas, teātra, mūzikas, muzeju, bibliotēku, vizuālās mākslas, grāmatniecības, literatūras, kinematogrāfijas un kultūras un radošo industriju izglītības apakšnozares, un Kultūras ministrijas nolikuma 4.1.apakšpunktā noteiktajam, ka Kultūras ministrijas viena no funkcijām ir izstrādāt kultūras politiku.

Pamatnostādņu izstrādi Kultūras ministrija uzsāka 2019.gadā, analizējot esošo situāciju un globālās tendences kultūras jomā, kartējot pēc Kultūras ministrijas pasūtījuma veiktajos pētījumos izteiktās rekomendācijas un izvērtējot kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam „Radošā Latvija” īstenošanā sasniegto progresu. Īstenojot līdzdalības principu, Kultūras ministrija politikas plānošanas dokumenta izstrādes procesā ir iesaistījusi plašu sabiedrības pārstāvju loku, 2019.gada nogalē un 2020.gada pirmajā pusē organizējot tematiskas un reģionālas fokusgrupas, diskutējot par kultūrpolitikas mērķiem un prioritātēm Nacionālajā kultūras padomē un Kultūras ministrijas konsultatīvajās padomēs, uzklusot padomju priekšlikumus pamatnostādņu uzdevumiem, kā arī apspriežot pamatnostādņu projektu ar citām ministrijām un nozīmīgajām kultūras nozares iestādēm un nevalstiskajām organizācijām. Līdztekus ciešai sadarbībai ar Kultūras ministrijas konsultatīvajām padomēm ir uzsākta kultūras nozaru stratēģiju izstrāde, kas, no vienas puses, balstās uz pamatnostādnes izvirzītajām prioritātēm, un, no otras puses, informē pamatnostādnes par atsevišķu kultūras nozaru būtiskākajiem izaicinājumiem.

2. Kopsavilkums

Pieaugošas globalizācijas un multikulturālisma apstākļos ir būtiski stiprināt Latvijas unikālās kultūras vērtības, kurās ir balstīts tautas identitātes kodols, un bagātināt Latvijas kultūrtelpu kā vēsturē sakņotu un mūsdienās

¹Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam „Radošā Latvija” (apstiprinātas ar MK 2014.gada 29.jūlija rīkojumu Nr.401). Turpmāk – Radošā Latvija.

Pieejamas: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/KM_dokumenti/Radosa_Latvija.pdf

²Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.241 „Kultūras ministrijas nolikums”. Pieejami: <https://likumi.lv/doc.php?id=74750>

novērtētu dažādu latviešu tautas pastāvēšanas elementu un artefaktu kopumu, ko veido latviešu valoda, kultūrvide, materiālā un nemateriālā kultūra, sociālā atmiņa un dzīvesveids (tradīcijas, simboli, pagātnes notikumi un personāži, kopīgi priekšstati, svinamās dienas, mākslas mantojums un jaunrade, komunikācijas veids, daba un attieksme pret dabu, ģeogrāfiskie nosaukumi, būvniecības tradīcijas, krāsu izjūta utt.), kuru gadsimtiem cauri bagātinājusi līvu kultūra, tradīcijas un valoda, citu Latvijā dzīvojošo tautu kultūru ietekmes un Eiropas kultūras procesu nospiedumi, un kas izpaužas bagātīgā un noturīgā reģionālā kultūru savdabīguma daudzveidībā.

Latvijas Republikas Satversmes³ preambulā deklarēts, ka Latvijas valsts ir izveidota, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam⁴ vīzijas ziņojumā deklarēts, ka 2030.gadā nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras vērtības, un Rīga būs nozīmīgs Eiropas kultūras centrs, izvirzot Latvijas kultūras telpas attīstību kā vienu no prioritātēm un uzsverot, ka kultūras telpa vieno un saliedē sabiedrību jaunu ekonomisku, sociālu un kultūras vērtību radīšanai, kuras novērtē un pazīst arī pasaulē. Savukārt Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam⁵ uzsvērts, ka kultūrai ir vadošā loma cilvēka intelektuālās attīstības un personības izaugsmes ceļā, tā palīdz veidot prasmes radošās darbības attīstībai, veicina ne tikai personiskās, bet arī reģionālās, nacionālās identitātes un piederības izjūtu, sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un stiprina demokrātijas vērtības. Kultūras un radošajām industrijām ir būtiska loma tautsaimniecībā un tieša pozitīva ietekme uz darba vietu radīšanu, ekonomisko izaugsmi un ārējo tirdzniecību, tā veicina teritorijas attīstību, radot darba vietas un ekonomisko vērtību un uzlabojot dzīves kvalitāti. Līdz ar to plānā kultūra izvirzīta kā viena prioritātēm, kā sasniedzamos mērķus nosakot ikvienam pieejamu dinamisku kultūras pakalpojumu klāstu un kultūras pienesumu Latvijas ekonomiskajai un sociālajai izaugsmei, veidojot radošu un ilgtspējīgu Latvijas sabiedrību.

Līdz ar to kultūrpolitika ir viena būtiskākajām rīcībpolitikām Latvijas valsts ilgtermiņa mērķu sasniegšanai, kuras sekmīga īstenošana ir kritiski svarīga gan Latvijas kā nacionālas valsts identitātei, attīstībai un ilgtspējai, gan valsts valodas stiprināšanai un saglabāšanai, gan tautas tradīciju pārmantojamībai. No atziņas, ka tieši kultūra, līdztekus valodai, ir gan iemesls Latvijas valsts pastāvēšanai, gan viens no pamata resursiem sabiedrības turpmākai izaugsmei, izriet secinājums, ka kultūras resursiem un pakalpojumiem ir jābūt pieejamiem ikvienam sabiedrības loceklim, kas sasaucas gan ar

³Latvijas Republikas Satversme (19.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.07.2014.). Pieejama: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

⁴Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030.gadam (pieņemta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā). Turpmāk – Stratēģija2030. Pieejama:

https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf

⁵Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam (apstiprināts ar 2020.gada 2.jūlija Saeimas lēmumu). Turpmāk – NAP2027. Pieejams:

https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf

Satversmes⁶ 91.pantā noteikto, ka ikvienam cilvēkam Latvijā ir vienlīdzīgas tiesības, gan ar Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam noteikto stratēģisko mērķi – vienlīdzīgas iespējas visiem. Līdz ar to par kultūrpolitikas 2021.-2027.gadam mērķi ir izvirzīta **ilgtspējīga un sabiedrībai pieejama kultūra cilvēka izaugsmei un nacionālas valsts attīstībai**. Kultūrpolitikas mērķa būtiskākais aspekts ir kultūras pieejamība, ar to saprotot, ka ikvienam Latvijas iedzīvotājam un valstspiederīgajam ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas izmantot kultūras pakalpojumus un līdzdarboties kultūras procesos, neatkarīgi no cilvēka dzīvesvietas, vecuma, dzimuma, tautības, izglītības vai ienākumu līmeņa. Saprotot, ka dažādiem cilvēkiem ir atšķirīgas kultūras vajadzības, kultūrpolitikas īstenošanā uzsvars likts uz sabalansētu visu kultūras nozaru attīstību, nodrošinot to, ka ikvienam cilvēkam ir pieejamas viņa vajadzībām atbilstošas un augstvērtīgas kultūras patēriņa un līdzdalības iespējas. Savukārt lai kultūras nozares varētu radīt pieejamus un augstvērtīgu piedāvājumu, tām ir nepieciešams nodrošināt nepieciešamos priekšnosacījumus to darbībai un attīstībai, no kuriem visbūtiskākais ir nozaru cilvēkresursu ataudze un profesionalitāte, tādējādi nodrošinot augstvērtīga kultūras piedāvājuma radīšanu ne tikai nākamajos septiņos gados, bet arī ilgākā laika periodā.

Vienlaikus kā vadmotīvs kultūrpolitikas pamatnostādnēm kalpos Latvijas valsts simtgades programmas ieceres turpināšana – ar kultūrpolitikas starpniecību stiprināt sabiedrības valstsgribu, piederības sajūtu un mīlestību pret savu zemi, veidojot sabiedrības kultūras identitāti kā daļu no nacionālās, reģionālās un lokālās identitātes, kas balstīta unikālajās Latvijas vēsturiskajās kultūrtelpās (latgaļu, lībiešu, suitu, sēļu u.t.t.), un caur kultūras mantojuma apzināšanu un kopšanu veidojot mūsdienīgu latvisko dzīvesziņu.

Kultūrpolitikas virsmērķa īstenošanai pamatnostādnēs ir izvirzītas četras prioritātes:

- **Kultūras resursu pieejamība visiem** – nodrošināt, lai ikvienam Latvijas iedzīvotājam un valstspiederīgajam būtu pieejami viņa vajadzībām atbilstoši kultūras pakalpojumi, neatkarīgi no indivīda dzīves vietas, rocības un citiem sociāli ekonomiskajiem parametriem. Tostarp īpaša uzmanība pieejama kultūras pakalpojumu reģionālajai un ekonomiskajai pieejamībai, kultūras pieejamībai marginalizētām sabiedrības grupām, tostarp cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, mazākumtautībām un imigrantiem, kultūras pieejamībai diasporā dzīvojošajiem, kultūras pakalpojumu attīstīšanai specifiskām auditorijām, it īpaši bērniem un jauniešiem, kā arī kultūras resursu mārketingam un kultūras pakalpojumu lietošanas dizainam;

- **Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos** – nodrošināt, lai ikvienam Latvijas iedzīvotājam un valstspiederīgajam būtu iespēja iesaistīties viņam interesējošās kultūras aktivitātēs, kā prioritāti nosakot iedzīvotāju iesaisti Dziesmu un deju svētku kustībā, nemateriālā kultūras mantojuma kopšanā un lokālo kultūrtelpu savdabības un latvisko tradīciju un dzīvesziņas saglabāšanā,

⁶Latvijas Republikas Satversme (19.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.07.2014.). Pieejama: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

vienlaikus īpašu vērību pievēršot bērnu un jauniešu, kā arī diasporā dzīvojošo kultūras līdzdalības iespējām;

- **Kultūras nozaru ilgtspējīga attīstība** – radīt nepieciešamos priekšnosacījumus visu kultūras nozaru – sākot ar kultūras mantojuma nozarēm un beidzot ar radošajām industrijām – ilgtspējai un attīstībai. Šīs prioritātes ietvaros galvenie risināmie jautājumi saistīti ar kultūras infrastruktūru, iespējām profesionāli strādāt kultūras jomā, saņemot par darbu cieņpilnu atlīdzību, kā arī mērķētu atbalsta instrumentu attīstību, kas specifiski konkrētām kultūras nozarēm un konkrētiem kultūras organizāciju un institūciju tipiem – it īpaši nevalstiskajām organizācijām un kultūras jomā pašnodarbinātajām radošajām personām;

- **Talantu ataudze un kultūras darbinieku profesionālā izaugsme** – mērķtiecīgi stiprināt kultūrizglītības sistēmu, lai stimulētu jaunu talantu, kas priecēs nākamās klausītāju un skatītāju paaudzes, attīstību un izaugsmi, nodrošināt kultūras nozarē strādājošo profesionālās pilnveides iespējas, kas savukārt garantēs sabiedrībai sniegto kultūras pakalpojumu kvalitāti, kā arī atvērt durvis uz kultūras pasauli ikvienam Latvijas iedzīvotajam, kurš to vēlas – it īpaši bērniem un jauniešiem, tostarp īstenojot Latvijas skolas somas programmu.

3. Politikas veidošanas konteksts

3.1. Līdzšinējās kultūrpolitikas izvērtējums

Kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014.-2020.gadam „Radošā Latvija”⁷ virsmērķis ir Latvija – zeme ar bagātu un koptu kultūras mantojumu, vitālu un daudzveidīgu kultūras dzīvi, radošiem cilvēkiem, konkurētspējīgām radošajām industrijām un augšupejošu dzīves kvalitāti ikvienam, kā prioritātes šī mērķa sasniegšanai nosakot kultūras kapitāla saglabāšanu un attīstību, sabiedrībai līdzdarbojoties kultūras procesos, radošumu mūžizglītībā un uz darba tirgu orientētu kultūrizglītību, konkurētspējīgas kultūras un radošās industrijas un radošas teritorijas un kultūras pakalpojumu pieejamību.

2017.gadā tika veikts pamatnostādņu starpposma ietekmes izvērtējums par periodu no 2014. līdz 2016.gadam”⁸. Tajā secināts, ka lielākā daļa no plānotajiem pasākumiem tiek pilnībā vai daļēji īstenoti, ir pilnībā vai daļēji izpildīti, vai arī tiek īstenoti ar nobīdi laikā. No kopumā četrās prioritātēs plānotajiem 144 pasākumiem tikai četri pasākumi (3%) nav izpildīti, par trīs pasākumiem (2%) nav pieejama pietiekami detalizēta informācija, lai novērtētu progresu, divi pasākumi (1%) zaudējuši aktualitāti. Attiecīgi 94% no plānotajiem pasākumiem ir vērojams progress. Kopumā saskaņā ar

⁷Radošā Latvija. Pieejama: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/KM_dokumenti/Radosa_Latvija.pdf

⁸Informatīvais ziņojums „Par valsts kultūrpolitikas pamatnostādņu „Radošā Latvija” (2014 – 2020) starpposma ietekmes izvērtējumu par periodu no 2014. līdz 2016.gadam”. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/KMZin_210817_RL_starpposms.pdf

pamatnostādnēm īstenotie pasākumi pēc būtības nodrošina visu plānoto politikas rezultātu sasniegšanas progresu. Savukārt pamatnostādņu īstenošanā iesaistītie un atbildīgie kopumā tās vērtē kā funkcionālu un lietderīgu dokumentu.

Pamatnostādņu starpposma ziņojumā izteikta virkne rekomendāciju, kas ņemtas vērā, izstrādājot jauno kultūrpolitikas pamatnostādņu dokumentu.

3.2. Kultūras patēriņa un līdzdalības tendences

Lai identificētu aktuālās kultūras patēriņa un līdzdalības tendences, Kultūras ministrija reizi divos gados īsteno kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījumus. Pēdējais pētījums veikts 2018.gadā⁹ un tajā secināts, ka absolūtais vairākums (92%) Latvijas iedzīvotāju pēdējā gada laikā ir piedalījušies vismaz vienā kultūras pasākumā vai aktivitātē. Tai pat laikā pēdējos 10 gados novērojama tendence kultūras patēriņam samazināties, kā arī pieaugt to iedzīvotāju īpatsvaram, kuri kultūras pasākumus un aktivitātes neapmeklē – ja 2007.-2010.gados tādu bija 3%-4%, tad 2014.-2017.gados jau 7%-8%. Visbūtiskāk samazinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kuri skatās kultūras pārraides televīzijā (-22%), lasa grāmatas (-17%), apmeklē bibliotēkas (-7%). Savukārt pieaudzis ir to iedzīvotāju īpatsvars, kuri apmeklē atrakciju un izklaides parkus (+8%), pagasta vai pilsētas svētkus (+7%), populārās mūzikas koncertus (+6%) un teātrus (profesionālos vai amatierteātrus; +5%).

Populārākās kultūras patēriņa aktivitātes iedzīvotāju vidū ir pagasta, pilsētas vai novada svētku apmeklēšana (69%), kultūras pārraižu televīzijā skatīšanās (53%), kultūras pasākumu apmeklēšana vietējā kultūras centrā (52%), kultūrvēsturisko vietu apmeklēšana (52%). Tāpat aptuveni puse iedzīvotāju ir lasījuši grāmatas (48%), apmeklējuši muzejus (46%), apmeklējuši vietējo amatierkolektīvu pasākumus (46%) un populārās mūzikas koncertus (46%).

Visbiežāk kultūras pasākumus iedzīvotāji apmeklē savā pilsētā/pagastā – to ir darījuši kopumā 80% aptaujāto. Ārpus savas dzīvesvietas, bet savā reģionā, pasākumus ir apmeklējuši 57% iedzīvotāju, bet citā reģionā – 40%. Lai gan Rīgā dzīvo 33% no Latvijas iedzīvotājiem, kultūras pasākumus galvaspilsētā ir apmeklējuši kopumā 56% iedzīvotāju. Aptaujas dati liecina, ka iedzīvotāji labprātāk apmeklē dažāda veida pasākumus, nevis regulāri apmeklē kāda konkrēta veida pasākumus (piemēram, labprātāk pa vienai reizei gadā teātri, muzeju un koncertu, nevis vairākas reizes tikai teātri, koncertus vai muzejus).

Centrālās statistikas pārvaldes dati par mājsaimniecību patēriņa izdevumu struktūru¹⁰ liecina, ka atpūtai un kultūrai kopā iedzīvotāji tērē aptuveni 8% no sava ģimenes budžeta un šo izdevumu īpatsvars pēdējo desmit gadu laikā nav mainījies, lai gan absolūtos skaitļos, palielinoties mājsaimniecību

⁹ Latvijas Kultūras akadēmija, Pētījumu centrs "SKDS", Biedrība "Culturelab" (2018). Kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījums (turpmāk – 2018.gada Kultūras patēriņa pētījums). Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kultur20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

¹⁰ Centrālā statistikas pārvalde (2020). Mājsaimniecību patēriņa tendences Latvijā 2019.gadā. Pieejams: https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2020-10/Nr_10_Majsaimniecibu_%20paterina_tendences_Latvija_2019_gada_%2820_00%29_LV.pdf

rocībai, tie, protams, ir pieauguši. Vienlaikus jāņem vērā, ka šajos izdevumos tiek ieskaitīti arī izdevumi, kas saistīti ar mājdzīvniekiem, elektropreču un rotaļlietu iegādi, vaļaspriekiem u.tml.. Izdalot tikai tās izdevumu kategorijas, kas tieši attiecas uz kultūru, to kopējais īpatsvars mājsaimniecību gada budžetā 2016.gadā veidoja tikai 1,9% (salīdzinājumam – alkoholiskajiem dzērieniem un tabakai tiek tērēti 3,2% mājsaimniecību izdevumu) jeb vidēji 74,98 *euro* uz vienu mājsaimniecības locekli. No šīs summas 22,05 *euro* tiek tērēti mediju abonēšanas maksām, 20,18 *euro* laikrakstiem un periodiskajiem izdevumiem, 20,11 *euro* kinoteātriem, teātriem, koncertiem, 8,46 *euro* grāmatām un 4,18 *euro* muzeju, bibliotēku un zooloģisko dārzu apmeklējumam¹¹.

3.3. Apkārtējās vides faktori

Demogrāfiskā situācija

Laika periodā no 2008. līdz 2018.gadam Latvijas iedzīvotāju skaits¹² ir samazinājies kopumā par 12%, kas absolūtos skaitļos nozīmē gandrīz 260 tūkstošu iedzīvotāju zudumu. Kopējais iedzīvotāju skaits šajā laika periodā ir samazinājies no 2,19 milj. 2008.gadā līdz 1,93 milj. 2018.gadā. Eurostat demogrāfiskās prognozes¹³ liecina, ka iedzīvotāju skaits Latvijā turpinās samazināties arī ilgtermiņā. Demogrāfiskās attīstības tendences būtiski ietekmē kultūras auditoriju kā kvantitatīvi, tā sociālās struktūras aspektā – potenciālā kultūras pakalpojumu auditorija arvien samazināsies, vienlaikus paaugstināsies auditorijas vidējais vecums¹⁴. Līdz ar to šīm izmaiņām ir būtiska ietekme gan uz kultūras pakalpojumu pieejamības, gan to satura jautājumiem.

Emigrācija

Lielāko daļu iedzīvotāju Latvija zaudējusi migrācijas dēļ – dabiskā pieauguma ietekmē desmit gadu laikā Latvija zaudējusi aptuveni 80 tūkst. iedzīvotāju (starpība starp dzimušo un mirušo skaitu), bet migrācijas dēļ 163 tūkst. (starpība starp no Latvijas izbraukušo un iebrukušo skaitu). Ilgtermiņā migrācijas saldo gan uzrāda samazināšanās tendenci, 2017.gadā pat nokrītoties līdz dabiskā pieauguma līmenim¹⁵. Tomēr joprojām no Latvijas izbraukušo iedzīvotāju skaits pārsniedz remigrējušo skaitu. Saskaņā ar Ārlietu ministrijas datiem¹⁶ ārpus Latvijas pastāvīgi dzīvo vairāk nekā 370 000 Latvijas

¹¹2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

¹²Centrālā statistikas pārvalde. Iedzīvotāju skaits, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji. Pieejams:

http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_iedzskaits_ikgad/ISG010.px/table/tableViewLayout1/

¹³Eurostat (2020). Population on 1st January by age, sex and type of projection. Pieejams:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/2176a9e3-33b7-46de-ab31-d7116d2e334c?lang=en>

¹⁴2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

¹⁵Centrālā statistikas pārvalde. Imigrācija, emigrācija un saldo. Pieejams:

<https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/migracija/galvenie-raditaji/imigracija-emigracija-un-saldo>

¹⁶Ārlietu ministrija (2021). Diasporas politika Latvijā. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/diasporas-politika/diasporas-politika-latvija>

valstspiederīgo. Šis apstāklis būtiski ietekmē kultūrpolitiku, liekot meklēt risinājumus aizbraukušo saiknes ar Latvijas kultūru saglabāšanai gan nodrošinot piekļuvi Latvijas kultūras resursiem, gan veicinot iesaisti kultūras procesos. Lai gan būtiskākie pasākumi diasporas iesaistei Latvijas kultūras norisēs ir noteikti Plānā darbam ar diasporu 2021.-2023.gadam, lielais diasporā dzīvojošo skaits liek pārskatīt ikvienas kultūras nozares darbības stratēģiju, meklējot risinājumus mērķauditorijas sasniegšanai, kas dzīvo ārpus Latvijas.

Reģionālā attīstība

Vienlaikus ar ārējās emigrācijas procesiem Latvijā aktīvi norisinās arī iekšējās migrācijas procesi, kuru rezultātā aizvien samazinās iedzīvotāju skaits ārpus Rīgas un lielajām Latvijas pilsētām, būtiski mainoties arī lauku reģionos dzīvojošo sociālajai struktūrai. Reaģējot uz šiem procesiem (un vienlaikus arī ietekmējot tos) valstī šobrīd tiek īstenotas vairākas reformas – administratīvi teritoriālā reforma, reformas izglītības un veselības pakalpojumu jomā u.c. pasākumi, kuru mērķis ir atrast optimālu balansu starp valsts un pašvaldību sniegto pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un to sniegšanas izmaksām. Lai gan līdz šim kultūras iestāžu reģionālais tīkls nav būtiski samazinājies, turpinot nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību pēc iespējas tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai, paredzams, ka reģionu depopulācija radīs aizvien būtiskākus izaicinājumus pašvaldību spējai uzturēt kultūras infrastruktūru un nodrošināt augstvērtīgus kultūras pakalpojumus. Var prognozēt, ka tuvākajā laikā, tai skaitā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā, tiks meklētas gan kultūras iestāžu tīkla optimizācijas iespējas, tai skaitā veidojot jaunas sinerģijas gan starp kultūras iestādēm, gan starp citu nozaru iestādēm, piemēram, uzticot valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru funkciju īstenošanu bibliotēkām. Vienlaikus kultūras pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, kā arī kultūras mantojuma resursi, var tikt izmantoti reģionu konkurētspējas paaugstināšanai un palielināt reģiona pievilcību, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un piesaistot tūrisma plūsmas.

Digitalizācija

Digitalizācija atstāj aizvien būtiskāku ietekmi uz visām tautsaimniecības jomām, tostarp kultūru. No vienas puses, digitalizācija kultūras organizācijām un institūcijām ļauj sasniegt jaunas auditorijas un radīt inovatīvus kultūras produktus, piemēram, izdodot e-grāmatas vai izplatot audiovizuālo saturu tiešsaistes platformās. Tiešsaistes platformām aizvien lielāka loma ir arī kultūras pakalpojumu komunikācijā un mārketingā. No otras puses, digitālās tehnoloģijas piedāvā aizvien jaunus brīvā laika pavadīšanas veidus, samazinot tradicionālo kultūras pakalpojumu patēriņu, it īpašu jauniešu auditorijas vidū, kā arī būtiski saasina konkurenci starp kultūras satura un pakalpojumu veidotājiem, piedāvājot patērētājam teju bezgalīgas izvēles iespējas, vienlaikus samazinot ienākumu gūšanas iespējas radošo industriju uzņēmumiem, it īpaši audiovizuālajā sektorā. 2020.gada COVID-19 krīze īpaši spilgti apliecināja kultūras pakalpojumu

klātbūtnes digitālajā vidē nozīmi, būtiski palielinot esošo Latvijas digitālo kultūras resursu izmantošanas statistiku un atklājot šobrīd vēl nenosegtās nišas.

2018.gadā kultūras aktivitātes digitālajā vidē veica 62% Latvijas iedzīvotāju. Populārākās kultūras aktivitātes internetā ir ārvalstu filmu skatīšanās (34%), mūzikas klausīšanās (32%), biļešu iegāde (23%) un informācijas par kultūras pasākumiem meklēšana (22%). Vienlaikus novērojams, ka Latvijā radītā kultūras satura patēriņš internetā ir izteikti zems. Latviešu filmas internetā skatās tikai 16% iedzīvotāju, kultūras iestāžu sociālo tīklu profiliem seko tikai 14% iedzīvotāju, Latvijas kultūras portālus lasa tikai 5% iedzīvotāju. Tas nozīmē, ka nākotnē īpaši pūliņi jāvelta Latvijā radītā kultūras satura un kultūras mantojuma vērtību pieejamībai digitālajā vidē, tai skaitā radot modernus un saistošus risinājumus, kas ir konkurētspējīgi ar globālajiem satura pakalpojumiem¹⁷.

Epidemioloģiskā situācija

2020.gads kultūras nozarei bija īpaši sarežģīts COVID-19 epidēmijas izraisītās krīzes dēļ un izgaismoja vairākas strukturālas problēmas kultūras jomā, no kurām kā būtiskākā minama kultūras jomā strādājošo sociālā aizsardzība. Neskatoties uz to, ka valsts 2020.gadā īstenoja virkni atbalsta pasākumu kultūras nozari, kopējā situācija kultūras jomā vēl joprojām ir vērtējama kā kritiska, un ilgstoši epidemioloģiskās situācijas noteikti ierobežojumi, kuru mērķis ir nodrošināt sabiedrības drošību un veselību, var atstāt graujošu ietekmi uz kultūras organizāciju un institūciju darbību. Īpaši apdraudētas ir kultūras nozares, kas nesaraujami saistītas ar pasākumu norisi klātienē auditorijai – mūzika, teātris u.c.. Saglabājoties situācijai, kurā nozaru pārstāvji – neatkarīgi no to juridiskā statusa (valsts vai pašvaldības iestāde, vai kapitālsabiedrība, uzņēmums, nevalstiskā organizācija, pašnodarbinātais) – nespēj gūt adekvātus ienākumus, kas sedz kultūras norišu veidošanas izmaksas, kultūrpolitikai var nākties meklēt jaunus (tai skaitā, iespējams, nepopulārus) risinājumus kultūras organizāciju un institūciju ilgtspējas nodrošināšanai.

Uzņēmējdarbības vide

Būtiska ietekme uz kultūras organizāciju un institūciju ilgtspēju ir kopējai uzņēmējdarbības videi Latvijai, tostarp nodokļu politikai. Ņemot vērā to, ka kultūras un radošajās nozarēs darbojas liels skaits mazo un vidējo uzņēmumu, nevalstisko organizāciju un pašnodarbināto personu, kultūras nozare ir īpaši jūtīga pret svārstībām uzņēmējdarbības vidē. 2018.gada izmaiņas Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā¹⁸ būtiski samazināja ziedojumus kultūras nozares nevalstiskajām organizācijām, savukārt šobrīd virzītie grozījumi likumā „Par

¹⁷2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

¹⁸Diasporas likums, pieņemts Saeimā 2018.gada 1.novembrī, spēkā no 2019.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292700-uznemumu-ienakuma-nodokla-likums>

iedzīvotāju ienākumu nodokli”¹⁹ un likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu”²⁰, kuru mērķis ir paaugstināt nodarbināto, tai skaitā pašnodarbināto personu, sociālo aizsardzību, var radīt būtisku negatīvu ietekmi gan uz kultūras jomā nodarbinātajām pašnodarbinātajām personām, gan uz kultūras jomas pārstāvjiem, kas izmanto pašnodarbināto personu pakalpojumus. Tāpat būtiska nozīme – kā pozitīva, tā negatīva – uz kultūras nozares dzīvotspēju var būt arī citiem lēmumiem, piemēram, attiecībā uz piemērojamo PVN likmi grāmatām un kultūras pasākumiem, vai nevalstisko organizāciju iespējām gūt ieņēmumus no saimnieciskās darbības. Ņemot vērā to, ka ievērojama daļa kultūras nozares spēlētāju nedarbojas pēc klasiskajiem tirgus ekonomikas principiem, proti, saimnieciskās darbības ieņēmumi veido tikai daļu to ieņēmumu, ne mazāk būtisku daļu veidojot no valsts un pašvaldību dotācijām, kā arī ziedojumiem, jebkuras izmaiņas uzņēmējdarbības vidē, kas ietekmē kultūras organizāciju un institūciju spēju gūt ieņēmumus, var apdraudēt to eksistenci un līdz ar to rada riskus kultūras jomas vitalitātei un daudzveidībai, liekot meklēt risinājumus papildus finansējuma piesaistei no valsts un pašvaldībām.

Klimata pārmaiņas

Globālajām klimata pārmaiņām un ar to saistītajām izmaiņām vides politikā ir netieša, taču nozīmīga ietekme uz kultūras jomu, it īpaši kultūras mantojumu. Kultūras nozare var sniegt ieguldījumu klimata jautājumu risināšanā gan tiešā veidā – īstenojot aktivitātes, kas vērstas uz klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu, tostarp uzlabojot esošās infrastruktūras energoefektivitāti un radot jaunu infrastruktūru, gan arī netiešā veidā, īstenojot aktivitātes, kas vairo sabiedrības izpratni par klimata pārmaiņām un iespējām jebkuram sniegt savu ieguldījumu klimata problēmu risināšanā.

Globalizācija un starptautiskā vide

Latvijā notiekošie kultūras procesi ir skatāmi arī starptautiskā kontekstā – no vienas puses, pasaules kultūras resursi un pakalpojumi konkurē ar Latvijā radītajiem, no otras puses, Latvijas kultūras produktiem piemīt nozīmīgs eksportspējas un Latvijas starptautiskā tēla veidošanas potenciāls. Šī situācija rada nopietnu izaicinājumu Latvijas kultūras produktiem un pakalpojumiem, nosakot, ka tiem ir jābūt konkurētspējīgiem ar ārvalstīs radītajiem produktiem un pakalpojumiem, it īpaši audiovizuālajā jomā. Pēdējo gadu investīcijas, piemēram, Latvijas simtgades filmu programmā un Latvijas literatūras eksporta programmā, ir pierādījušas, ka tas ir iespējams, taču prasū būtiskus, koncentrētus un ilglaicīgus finanšu ieguldījumus.

Vienlaikus jāuzsver, ka globālais kultūras piedāvājums rada izaicinājumus arī iedzīvotāju identitātes jomā – it īpaši jauniešu vidū aktuāla ir

¹⁹Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, pieņemts Saeimā 1993.gada 11.maijā, spēkā no 1994.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/56880-par-iedzivotaju-ienakuma-nodokli>

²⁰Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, pieņemts Saeimā 1997.gada 1.oktobrī, spēkā no 1998.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/45466-par-valsts-socialo-apdrosinasanu>

identificēšanas ar globālā popkultūras zīmoliem. Identitātes jautājumi primāri tiek risināti sabiedrības saliedētības rīcībpolitikas ietvaros, taču arī kultūras nozarei ir sniedzams būtisks ieguldījums nacionālās, reģionālās un lokālās identitātes stiprināšanā, it īpaši kultūras līdzdalības jomā. Būtisks ieguldījums šo jautājumu risināšanā saistāms ar izstrādes stadijā esošo Latviešu vēsturisko zemju likumu. Vienlaikus risināms mazākumtautību kultūru jautājums.

3.4. Sasaiste ar nacionāliem un starptautiskiem plānošanas dokumentiem

3.4.1. Nacionālie politikas plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam²¹

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam (apstiprināta LR Saeimas plenārsēdē 2010.gada 10.jūnijā). Tajā kā pirmā prioritāte noteikta Latvijas kultūras telpas attīstība. Prioritātes ietvaros izvirzīts mērķis – saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi.

Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam²²

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027.gadam (apstiprināts LR Saeimas plenārsēdē 2020.gada 2.jūlijā) veidots kā Latvija2030 ieviešanas plāns vidējā termiņā, kas salāgots ar valsts budžeta iespējām un prognozējamo indikatīvo līdzfinansējumu no Eiropas Savienības fondiem 2021. – 2027.gada plānošanas periodam. NAP2027 ietvaru veido četri stratēģiskie mērķi, kuri ievirza politiku nākamajiem septiņiem gadiem, un sešas prioritātes, kurās sagrupēti astoņpadsmit rīcības virzieni. NAP2027 stratēģiskie mērķi ir vienlīdzīgas iespējas, produktivitāte un ienākumi, sociālā uzticēšanās un reģionālā attīstība. NAP2027 prioritātes ir: Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki, Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei, Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība, Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība, Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei, Vienota, droša un atvērta sabiedrība.

Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam²³ (saskaņošanā), kuru virsmērķī kā viens no nacionālas, solidārās, atvērtas un pilsoniski aktīvas sabiedrības pastāvēšanas pamatelementiem noteikta latviskā kultūrtelpa un kuru 1.rīcības virziens ir „Nacionālā identitāte

²¹Stratēģija2030. Pieejama: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_7.pdf

²²NAP2027. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/20121220_NAP2020%20apstiprinats%20Saeima_4.pdf

²³ Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam (apstiprinātas ar MK 2021.gada 5.februāra rīkojumu Nr.72). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40490048>

un piederība”, kurā uzsvērts, ka latviešu valoda un kultūrtelpa veido nacionālās identitātes pamatu, tā stiprina piederību nācijai un Latvijas valstij. Tāpēc latviešu valodas un kultūrtelpas saglabāšana un nostiprināšana ir Latvijas ilgtermiņa attīstības prioritāte.

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam²⁴ (apstiprinātas ar MK 2019.gada 26.novembra rīkojumu Nr.587), kuras akcentē dažādu pakalpojumu, tai skaitā kultūras pakalpojumu pieejamību reģionos, kā arī kultūras mantojuma saglabāšanu reģionos.

Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam²⁵ (saskaņošanā), kurās valsts valodas politikas mērķi valsts attīstības kontekstā saistīti arī ar kultūras ilgtspēju. Valoda vērtēta kā kultūras mantojuma daļa, piemēram, dialektu saglabāšanas kontekstā. Uzsvērts, ka latgaliešu rakstu valoda ir neatņemama valsts kultūras vērtība. Iekļauti arī valodas integrācijas pasākumi personām ar funkcionāliem traucējumiem, kur būtiska loma ir Latvijas Neredzīgās bibliotēkas darbam.

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2020.–2027.gadam²⁶ (saskaņošanā), kurās uzsvērts, ka augstākās izglītības un pētniecības sistēma rada ietekmi arī kultūru bagātināšanā. Paredzēts sekmēt sociālo un humanitāro zinātņu lomu sabiedrības izaicinājumu risināšanā un pienesumu RIS3 specializācijas jomu attīstībā, tai skaitā, starpnozaru pētījumu ietvaros. Dokumentā uzsvērtā inovāciju loma attīstībā, kas ir viena no radošo industriju komponentēm.

Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2020.–2027.gadam²⁷ (saskaņošanā), ar kurām noteikta vienota valsts pārvaldes, tautsaimniecības un sabiedrības digitālās attīstības politika, tostarp izvirzot mērķus attiecībā uz kultūras mantojuma saglabāšanu un attīstību digitālajā vidē, kā arī iezīmējot bibliotēku lomu sabiedrības digitālo prasmju paaugstināšanā.

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2020.–2027.gadam²⁸ „Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai” (saskaņošanā), kurās izvirzītie mērķi un uzdevumi ir saistoši arī kultūrizglītības sistēmas izglītības iestādēm;

²⁴Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (apstiprinātas ar MK 2019.gada 26.novembra rīkojumu Nr.587 (prot. Nr.54 63.§). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40477211>

²⁵Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40492920>

²⁶Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2020.–2027.gadam (izstrādes procesā). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40492546>

²⁷Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2020.–2027.gadam (izstrādes procesā). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40496916>

²⁸Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40492545>

Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam²⁹ (saskaņošanā), kurās akcentēts gan kultūras piedāvājuma pienesums kopējās tūrisma politikas mērķu sasniegšanā, gan radošo industriju pienesums Latvijas tautsaimniecībai;

Nacionālais Enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam³⁰ (saskaņošanā), kurās izvirzītie mērķi, tostarp energoefektivitātes jomā, ir saistoši arī kultūras nozarei, tostarp īstenojot kultūras infrastruktūras projektus.

3.4.2. Starptautiskie politikas plānošanas dokumenti

Pamatnostādnes nodrošina Apvienoto Nāciju organizācijas Ilgtspējīgas attīstības mērķu³¹, tajā skaitā 4.mērķa „Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas”, 8.mērķa „Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem”, 11.mērķa „Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas” sasniegšanu, kā arī Eiropas Savienības Padomes Kultūras darba plāna 2019-2022.gadam³² prioritāšu - kultūras mantojuma ilgtspēja, kohēzija un labklājība, ekosistēma mākslinieku, kultūras jomas un radošo nozaru darbinieku un Eiropas satura atbalstam, starptautiskās kultūras attiecības - īstenošanu.

Pamatnostādņu izstrādes procesā turpināta 2018.gadā Eiropas Komisijas sagatavotā paziņojuma „Jaunā Eiropas darba kārtība kultūrai”³³ pieeja, kas uzsver visa kultūras potenciāla izmantošanu saliedētas sabiedrības veidošanā, atbalstot jaunradi, ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi. Jaunā Eiropas darba kārtība kultūrai iesaka ņemt vērā digitalizācijas sniegtās iespējas, veicināt mākslas, kultūras un radošās domāšanas iekļaušanu visos formālās un neformālās izglītības un apmācības līmeņos un mūžizglītībā, aizsargāt un veicināt Eiropas kultūras mantojumu kā kopīgu resursu, uzlabot kultūras pieejamību, sekmēt kultūras un radošajām nozarēm labvēlīgas ekosistēmas, veicinot piekļuvi finansējumam, inovācijas spējas, taisnīgu atlīdzību autoriem un radošo darbu veidotājiem, atbalstīt kultūru kā ilgtspējīgas sociālās un ekonomiskās attīstības virzītājspēku.

²⁹Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (apstiprinātas ar MK 2021.gada 16.februāra rīkojumu Nr.93). Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40489298>

³⁰Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam (apstiprināts ar MK 2020.gada 4.februāra rīkojumu Nr.46). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/312423-par-latvijas-nacionalo-energetikas-un-klimata-planu-20212030-gadam>

³¹Apvienoto Nāciju organizācijas Ilgtspējīgas attīstības mērķi. Pieejams: <https://www.pk.gov.lv/lv/attistibas-planosana/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>

³²Eiropas Savienības Padomes Kultūras darba plāns 2019-2022.gadam. Pieejams: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN)

³³Eiropas Komisijas 2018.gada sagatavotais paziņojums „Jauna Eiropas darba kārtība kultūrai”. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=EN>

Līdztekus pamatnostādnes veidotas, respektējot UNESCO Konvencijā par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību³⁴, UNESCO Konvencijā par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu³⁵, Konvencijā par fonogrammu producentu aizsardzību pret neatļautu viņu fonogrammu pavairošanu³⁶, Konvencijā par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā (1.protokols)³⁷, Konvencijā par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu³⁸, UNESCO Konvencijā par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu noteikto³⁹.

3.4.3. Nozaru stratēģijas

Vienlaikus ar pamatnostādņu izstrādes procesu notiek darbs pie atsevišķu kultūras nozaru stratēģijām 2021.–2027.gadam, kurās tiks izvirzīti kultūrpolitikas mērķiem un uzdevumiem pakārtotie katras atsevišķās kultūras nozares specifiskie mērķi, attīstības virzieni un prioritārie uzdevumi. Stratēģijas tiek izstrādātas kā katras nozares detalizētāks rīcības plāns pamatnostādņu īstenošanai. Darbības stratēģijas šobrīd tiek izstrādātas šādām nozarēm un starpnozārēm:

- Arhitektūra;
- Dizains;
- Vizuālā māksla;
- Kino;
- Teātris;
- Deja;
- Mūzika;
- Neakadēmiskā mūzika;
- Literatūra un grāmatniecība;
- Bibliotēkas;
- Muzeji;

³⁴UNESCO Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 1995.gada 10.janvārī). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/766>

³⁵UNESCO Konvencija par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2019.gada 21.janvārī). <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1858>

³⁶Konvencija par fonogrammu producentu aizsardzību pret neatļautu viņu fonogrammu pavairošanu (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2019.gada 21.janvārī). <https://likumi.lv/ta/id/42845-par-konvenciju-par-fonogrammu-producentu-aizsardzibu-pret-neatlatu-vinu-fonogrammu-pavairošanu>

³⁷Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā (1.protokols) (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2003.gada 21.novembrī). <https://likumi.lv/ta/id/81259-par-konvenciju-par-kulturas-vertibu-aizsardzibu-brunota-konflikta-gadijuma-un-tas-protokolu>

³⁸UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2005.gada 14.janvārī). <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1533>

³⁹UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2007.gada 24.maijā). <https://likumi.lv/ta/id/157644-par-konvenciju-par-kulturas-izpasmju-daudzveidibas-aizsardzibu-un-veicinasanu>

- Nemateriālais kultūras mantojums (Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un attīstības plāns, saskaņā ar Nemateriālā kultūras mantojuma likumā noteikto);
- Dziesmu un deju svētki (Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns, saskaņā ar Dziesmu un deju svētku likumā noteikto);
- Kultūras pieminekļu aizsardzība;
- Kultūrizglītība.

Atsevišķi ar kultūrpolitikas mērķiem saistīti uzdevumi iekļauti „Plānā darbam ar diasporu 2021.-2023.gadam”⁴⁰, tāpat paredzams, ka ar kultūrpolitiku saistīti uzdevumi tiks iekļauti „Latviešu vēsturisko zemju un kultūrtelpu attīstības plānā”, kura izstrādi paredz likumprojekts „Latviešu vēsturisko zemju likums”⁴¹ un Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma⁴² pārejas noteikumi.

4. Politikas mērķis un apakšmērķi

Ņemot vērā iepriekšējā perioda kultūrpolitikas pamatnostādņu starpposma izvērtējumā⁴³ iekļautās rekomendācijas, Kultūras ministrijas veikto kultūras patēriņa un līdzdalības pētījumu secinājumus, saistītajos politikas plānošanas dokumentos noteikto, kā arī identificētos apkārtējās vides faktoros, par kultūrpolitikas pamatnostādņu 2021.-2027.gadam virsmērķi izvirzīta **ilgtspējīga un sabiedrībai pieejama kultūra cilvēka izaugsmei un nacionālas valsts attīstībai**, vienlaikus risinot kā kultūras pieejamības sabiedrībai jautājumus, tā kultūras ilgtspējas jautājumus, un apliecinot, ka kultūra ir būtisks resurss gan nacionālas valsts attīstībai, gan katra cilvēka personīgajai izaugsmei. Galvenais kultūrpolitikas fokuss ir vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana visiem Latvijas iedzīvotājiem un valstspiederīgajiem attiecībā uz kultūras pakalpojumu pieejamību un līdzdalības iespējām kultūras procesos, tādējādi atbalstot Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam⁴⁴ izvirzītos izaugsmes virzienus – vienlīdzīgas tiesības visiem, dzīves kvalitātes pieaugums, zināšanu sabiedrības attīstība un atbildīga Latvijas izaugsme. Vienlaikus, apzinoties, ka sabiedrībai pieejami un augstvērtīgi kultūras pakalpojumi un kultūras iesaistes iespējas ir tikai kultūras ekosistēmas „redzamā aisberga daļa”, kuru iespējo mērķtiecīgi un

⁴⁰Plāns darbam ar diasporu 2021.-2023.gadam (apstiprināts ar MK 2021.gada 19.janvāra rīkojumu Nr.33). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/320368-par-planu-darbam-ar-diasporu-20212023-gadam>

⁴¹Latvijas Valsts prezidenta Saeimā iesniegtais likumprojekts „Latviešu vēsturisko zemju likums” Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/49DD803B19ADEF94C22585ED002C04D5?OpenDocument>

⁴²Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, pieņemts Saeimā 2020.gada 10.jūnijā, spēkā no 2020.gada 23.jūnija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>

⁴³Informatīvais ziņojums „Par valsts kultūrpolitikas pamatnostādņu „Radošā Latvija” (2014 – 2020) starpposma ietekmes izvērtējumu par periodu no 2014. līdz 2016.gadam”. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/KMZin_210817_RL_starpposms.pdf

⁴⁴NAP2027. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/201220_NAP2020%20apstiprinats%20Saeima_4.pdf

ilglaicīgi ieguldījumi kultūras un radošo industriju kapacitātē, kā vienlīdz svarīgas prioritātes kultūrpolitikā 2021.-2027.gadam noteiktu priekšnoteikumu radīšana kultūras nozaru ilgtspējīgai attīstībai un kultūrizglītības sistēmas stiprināšana.

4.1. Kultūras resursu pieejamība visiem

Kā minēts šo pamatnostādņu sadaļā 3.2., saskaņā ar Kultūras ministrijas veiktajiem kultūras patēriņa pētījumiem⁴⁵ Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņa paradumi ir stabili, taču ar tendenci nedaudz samazināties. Ņemot vērā to, ka pēdējo 10 gadu laikā aktīvo kultūras patērētāju loks saskaņā ar pētījumu datiem procentuāli nav būtiski mainījies, secināms, ka skaitliski kultūras patērētāju skaits, ņemot vērā demogrāfiskās tendences, visdrīzāk ir samazinājies. Vienlaikus ņemot vērā, ka sabiedrībai pieejamais kultūras piedāvājuma apjoms ir audzis, jāsecina, ka esošā stabilā (taču sarūkošā) kultūras lietotāju bāze aizvien aktīvāk izmanto kultūras piedāvājumus, taču nepieaug kultūru patērējošās izmantojošās sabiedrības īpatsvars. No tā izriet, ka kultūras pieejamības jomā galvenais nākotnes uzdevums ir paplašināt kultūras lietotāju bāzi, jeb, citiem vārdiem sakot, attīstīt kultūras pakalpojumu auditorijas.

Īstenoto pētījumu dati liecina, ka dažādās sabiedrības grupās kultūras patēriņa rādītāji ir atšķirīgi, ko nosaka gan auditoriju sociālekonomiskais profils, gan atšķirīgās kultūras vajadzības un kultūras patēriņa ieradumi. Līdz ar to secināms, ka nav universālu instrumentu, ar kuriem risināt visas sabiedrības kultūras vajadzību apmierināšanas jautājumus – ir nepieciešams īstenot segmentētu pieeju, identificējot dažādām sabiedrības grupām raksturīgās kultūras vajadzības un objektīvos šķēršļus, kas liedz tās apmierināt.

Pamatnostādnes piedāvā īstenot pasākumu kompleksu, kuru mērķis ir mazināt objektīvos šķēršļus kultūras piekļuvei, kas saistīti ar kultūras piedāvājuma izmantošanas izmaksām, it īpaši Latvijas reģionos, mazināt objektīvos kultūras pieejamības šķēršļus konkrētām mērķgrupām, tostarp cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, diasporai, mazākumtautību pārstāvjiem un imigrantiem, bērniem un jauniešiem, kā arī attīstīt kultūras satura daudzveidību, tā komunikāciju sabiedrībai un kultūras nozares spēlētāju sadarbību kultūras piedāvājuma veidošanā.

4.2. Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos

Ne mazāk svarīga par kultūras piedāvājuma izmantošanu ir arī iedzīvotāju pašu iesaiste kultūras norisēs – primāri amatiermākslā un nemateriālā kultūras mantojuma kopšanā, stiprinot vietējo kopienu kultūras identitāti un savpatnību, un saglabājot un popularizējot latviskās tradīcijas, un

⁴⁵2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

dzīvesziņu. Kultūras ministrijas veiktie pētījumi⁴⁶ liecina, ka tie iedzīvotāji, kuri ir aktīvi kultūras patēriņā, ir aktīvi arī līdzdalībā (un otrādi). Tomēr jāuzsver, ka šāda korelācija ir spēkā tikai izteikti aktīvo kultūras patērētāju mērķgrupā. Tāpat jāuzsver, ka korelācija nenozīmē cēloņsakarību, proti, dati ļauj noteikt, ka starp abiem rādītājiem pastāv sakarība, bet neļauj noteikt, vai līdzdalība izraisa lielāku patēriņu, vai patēriņš lielāku līdzdalību. Lielākas kultūras līdzdalības sekmēšana ir būtiska ne tikai amatiermākslas tradīcijas ilgtspējas nodrošināšanai, bet sniedz arī būtisku ieguldījumu pilsoniskas un iekļaujošas sabiedrības veidošanā, un kultūras organizācijas šajā procesā var potenciāli ieņemt aktīvāku lomu.

Pamatnostādnes piedāvā virkni pasākumu, ar kuru palīdzību paaugstināt sabiedrības līdzdalību kultūras procesos. Primāri risināmo jautājumu lokā ietilpst sabiedrības ilgtspējīga iesaiste Dziesmu un deju svētku procesā, kā arī amatiermākslas nodarbēs. Vienlaikus būtisks attīstības virziens ir iedzīvotāju un kopienu iesaiste nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, Latvijas apdzīvoto vietu un reģionu, tostarp vēsturisko zemju un kultūrtelpu (tai skaitā latgaļu, līvu, sēļu, suitu) un kultūras savdabības stiprināšanā, attīstībā un popularizēšanā, tādējādi saglabājot latviskās kultūrtelpas unikalitāti un bagātību visā tās daudzveidībā. Tostarp īpaša vērība piešķirama Latgales kultūrai, tostarp latgaliešu rakstu valodai, kas veido noturīgu reģionālu savpatnību un kurai ir nozīmīga loma Latvijas identitātes veidošanā gan vēsturiski, gan mūsdienās.

Ņemot vērā, ka Latvijas kultūrtelpu ir būtiski ietekmējusi līvu kultūra, tradīcijas un valoda, šī rīcības ietvaros jāsniedz atbalsts to saglabāšanai un attīstībai, turpinot koordinēta valsts atbalsta sniegšana suitu kultūrtelpai, kas ir minētā UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma saraksta elements⁴⁷ kopš 2009.gada. Vienlaikus pienācīga uzmanība pievēršama arī mazākumtautību kultūras savdabības izpausmju atbalstam.

4.3. Kultūras nozaru ilgtspējīga attīstība

Lai sniegtu iedzīvotājiem augstvērtīgus un pieejamus kultūras pakalpojumus un nodrošinātu kultūras līdzdalības iespējas, visām kultūras nozarēm ir nepieciešams risināt strukturālus to attīstības jautājumus, bez kuriem augstākminētie attīstības virzieni nevar tik īstenoti. To vidū ir jautājumi par kultūras infrastruktūru, kultūras darbinieku atalgojumu, nozares pētniecību, kā arī nozarē iesaistīto izglītību un prasmēm, kas plašāk aplūkoti pie nākamās pamatnostādņu prioritātes. Ņemot vērā daudzveidīgo kultūras organizāciju un institūciju darbības formu spektru – kultūras piedāvājuma veidošanā ir iesaistītas gan valsts un pašvaldību iestādes, un kapitālsabiedrības, gan nevalstiskās organizācijas, uzņēmumi, pašnodarbinātas personas – un kultūras nozaru daudzveidību – no kultūras mantojuma nozarēm līdz radošajām industrijām – ir

⁴⁶ 2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzidaliba2020181.pdf

⁴⁷ UNESCO Latvijas Nacionālā komisija. Suitu kultūrtelpa. Pieejams: <https://unesco.lv/lv/kultura/nematerialais-kulturas-mantojums-6/suitu-kulturtelpa/suitu-kulturtelpa-1/>

nepieciešams vienlīdz plašs spektrs politikas instrumentu, kas nodrošina visu nozaru ilgtspēju un attīstību.

2021.-2027.gada politikas plānošanas periodā stiprināma izpratne par kultūru un radošajām industrijām kā vitālu tautsaimniecības nozari, kurai ir gan tieša, gan pastarpināta ietekme uz ekonomiku. Saskaņā ar Eurostat 2017.gada datiem⁴⁸ kultūras nozare Latvijā veido 4,4% no IKP. Eiropas Investīciju fonda pasūtītajā pētījumā "Eiropas kultūras un radošo nozaru tirgus analīze"⁴⁹ konstatēts, ka Latvija ir starp Eiropas līderiem kultūras un radošo nozaru radītajā pievienotajā vērtībā (Eiropas Savienībā - vidējais rādītājs ir 5,5%, Latvijā tas pārsniedz 7%). Arī pēc kultūras un radošo nozaru nodarbināto proporcijas kopējā nodarbināto skaitā Latvija ir 3.vietā Eiropas Savienībā. Latvijā ir augstāks grāmatniecības un preses nozaru radītajās pievienotās vērtības procents kopējā tautsaimniecībā nekā vidēji Eiropas Savienībā. Līdzīgi augsti rādītāji ir audiovizuālo mediju nozarē. Neskatoties uz šiem rādītājiem, kad apliecina radošo industriju potenciālu, diskusijās par tautsaimniecību nereti aizvien dominē stereotips par kultūru kā par patērējošu, nevis pelnošu nozari. Vienlaikus vāji ir apzināta kultūras un radošo nozaru horizontālā sekundārā ietekme uz citām tautsaimniecības nozarēm, tostarp radošuma prasmju attīstīšanu mūžizglītības procesā un dizaina nozares pienesumu visām tautsaimniecības jomām. Līdz ar to īpaša uzmanība pievēršama pētījumiem par kultūras sociāli ekonomisko ietekmi, tostarp pilnveidojot datu apkopošanas metodiku, identificējot labākās prakses piemērus un īstenojot mērķtiecīgu komunikāciju ar sabiedrību. Pamatnostādņu izpildē risināms arī jautājumu loks, kas saistīts ar kultūras un radošo industriju eksporta potenciāla paaugstināšanu un efektīvu izmantošanu, kā arī kultūras lomu ārējās attiecībās un Latvijas starptautiskā tēla veidošanā.

4.4. Talantu ataudze un kultūras darbinieku profesionālā izaugsme

Lai nodrošinātu Latvijas kultūras ilgtspēju, proti, garantētu to, ka nākamajām paaudzēm Latvijas kultūras resurss ir pieejams ne mazākā mērā kā šobrīd, ir būtiski investēt visu līmeņu kultūrizglītībā. Nozīmīgākā prioritāte ir kvalitatīvas, uz talantu attīstību orientētas profesionālās ievirzes kultūrizglītības sistēmas darbība, nodrošinot to, ka profesionālās ievirzes izglītībā iesaistās plašs izglītojamo skaits, ļaujot identificēt un mērķtiecīgi attīstīt talantus, kuri potenciāli var nākotnē turpināt kultūrizglītību nākamajos izglītības līmeņos. Vienlaikus profesionālās ievirzes izglītība nedrīkst kļūt izteikti "elitāra", ņemot vērā, ka profesionālās ievirzes kultūrizglītība organiski papildina vispārējās izglītības kompetenču pieeju, ļaujot visiem tajā iesaistītajiem izglītojamiem

⁴⁸Eurostat (2017). Share of cultural enterprises in the total number of enterprises in the non-financial business economy. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_enterprises

⁴⁹ KEA European Affairs (2020), Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe. Pieejams: <https://keanet.eu/new-market-analysis-of-the-cultural-and-creative-sectors-in-europe>

padziļināti attīstīt prasmes, kas ir būtiskas personības attīstībā. Profesionālās ievirzes kultūrizglītības sistēmas stiprināšanai ir būtiski pārskatīt valsts atbalsta sniegšanas principus mūzikas un mākslas izglītības iestāžu darbībai, ņemot vērā gan darba tirgus pieprasījumu, gan kultūrizglītības reģionālās pieejamības un izglītības kvalitātes aspektus.

Vienlaikus nepieciešams mērķtiecīgi stiprināt nākamo kultūrizglītības līmeņu – profesionālās vidējās un augstākās izglītības – pieejamību, kvalitāti un pievilcību, lai nodrošinātu talantu attīstību un ataudzi, garantējot jaunu profesionāļu ieplūšanu kultūras nozarēs un tādējādi nodrošinot kultūras procesu ilgtspēju. Prioritātes augstākās izglītības jomā ir uzsākt profesionālās doktorantūras programmas īstenošanu mākslās, turpināt attīstīt studiju programmas atbilstoši kultūras nozares un radošo industriju vajadzībām, sekmīgi īstenot iecerētās augstākās izglītības reformas, kā arī stiprināt kultūras pētniecības procesus.

Ņemot vērā gan straujās pārmaiņas apkārtējā vidē, tostarp digitalizācijas tendences, gan izmaiņas kultūras institūciju lomā, ko nosaka teritoriālā attīstība, ir skaidrs, ka nepārtraukta prasmju un zināšanu aktualizācija ir un būs aktuāla arī kultūras un radošo industriju nozarēs. Līdz ar to būtiski ir nodrošināt kvalitatīvas tālākizglītības un profesionālās pilnveides iespējas gan jau nozarē strādājošiem, gan pārkvalifikācijas iespējas tiem, kuri vēlas strādāt nozarē.

Visbeidzot sabiedrības attīstībai būtisks ir arī „profesionāls” kultūras „patērētājs”, kurš prot novērtēt un izmantot kultūras resursus, tostarp personības vispusīgai attīstībai. Īpaši svarīgi ir izpratni par kultūru veidot pirmajos dzīves gados – te nozīmīga loma ir gan kompetencēs balstītā izglītība, kurā viena no caurviju prasmēm ir radošums, gan programmai „Latvijas skolas soma”, kas nodrošina regulāru saskarsmi ar kultūras produktiem visiem izglītojamajiem, gan citām iniciatīvām, kā „Grāmatu starts” un „Bērnu un jauniešu žūrija”, gan arī bērnu iesaistei profesionālās ievirzes kultūrizglītībā un kultūras interešu izglītībā, kas ļauj apgūt pamatprasmes mūzikā un mākslā un radīt paliekošu interesi par kultūras un mākslas resursiem un priekšnosacījumus nākotnes kultūras patēriņam un līdzdalībai kultūras procesos. Savukārt pieaugušu auditorijas izpratnes par kultūru uzlabošanai nozīmīga loma ir kultūras augstvērtīgam atspoguļojumam masu medijos, tostarp kultūras nozaru profesionālajiem medijiem.

5. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Kultūrpolitikas rezultāti izriet no izvirzītā politikas virsmērķa – ilgtspējīga un sabiedrībai pieejama kultūra cilvēka izaugsmei un nacionālas valsts attīstībai – un apakšmērķiem. Sasniedzamie politikas rezultāti ir:

PR1. Nodrošināta plaša kultūras pakalpojumu un resursu pieejamība sabiedrībai

PR2. Nodrošinātas sabiedrības līdzdalības iespējas kultūras procesos

PR3. Nodrošināti priekšnoteikumi nozaru ilgtspējai un attīstībai

PR4. Nodrošināta kultūras talantu ataudze un nozarē strādājošo profesionālā izaugsme

Politikas rezultātu īstenošanas izvērtēšanai ir noteikti 14 rezultatīvie rādītāji. Rezultatīvie rādītāji ir noteikti atbilstoši NAP 2027⁵⁰ prioritātes „Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei” rīcības virziena „Cilvēku līdzdalība kultūras un sporta aktivitātēs” un rīcības virziena „Kultūras un sporta devums ilgtspējīgai sabiedrībai” noteiktajiem indikatoriem un to sasniedzamajām vērtībām. Kultūrpolitikas rezultatīvo rādītāju sasniegšanas progresa novērtēšanai tiks nodrošināts to regulārs monitorings, primāri – reizi divos gados veicot kultūras patēriņa pētījumu.

Jāņem vērā, ka rezultatīvo rādītāju izvērīto mērķa vērtību sasniegšana ir atkarīga no kultūrpolitikā ieguldītā finansējuma apjoma. Attiecībā uz 10. rezultatīvo rādītāju “Ārvalstu vairākdienu ceļotāju Latvijā kopējie izdevumi” jāņem vērā, ka kultūras tūrisms veido tikai daļu no šī rādītāja vērtības, pie tam šī rādītāja izpildi būtiski ietekmēs epidemioloģiskā situācijā valstī, Eiropā un pasaulē turpmākajos gados un tās noteiktie ierobežojumi un paradumu maiņas.

N.p.k.	Rezultatīvais rādītājs (RR)	Datu avots	Bāzes vērtība (2019)	Mērķa vērtība (2024)	Mērķa vērtība (2027)
1. Politikas rezultāts: Nodrošināta kultūras pakalpojumu un resursu pieejamība sabiedrībai (NAP2027 [364])					
RR1.	Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā uz 100 iedzīvotājiem (valsts profesionālajos teātros, koncertorganizācijās, Rīgas Cirkā, Latvijas Nacionālajā operā un baletā, pašvaldību kultūras centros)	KM dati	294	305	320
RR2.	Kultūras mantojuma institūciju – bibliotēku, muzeju, arhīvu – apmeklējumu skaits uz 100 iedzīvotājiem	KM dati	882	896	910
RR3.	Mājsaimniecību izdevumi kultūrai un atpūtai no	CSP	8,1	8,2	8,3

⁵⁰NAP2027. Pieejams:

https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/20121220_NAP2020%20apstiprinats%20Saeima_4.pdf

	mājsaimniecību kopējiem patēriņa izdevumiem (%)				
2. Politikas rezultāts: Nodrošinātas sabiedrības līdzdalības iespējas kultūras procesos (NAP2027 [366])					
RR4.	Iedzīvotāju kultūras līdzdalība (%)	Kultūras patēriņa un līdzdalības pētījums	31 (2020)	33	35
RR5.	Dalībnieku skaits amatiermākslas kolektīvos (skaits tūkst.)	KM dati	62,4	60,0	58,0
RR6.	Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļauto vērtību skaits	LNKC dati	17	27	37
3. Politikas rezultāts: Nodrošināti priekšnoteikumi nozaru ilgtspējai un attīstībai (NAP2027 [376], [377])					
RR7.	Kultūras nozares īpatsvars IKP (%)	CSP	3,4	3,6	3,8
RR8.	Kultūras nozarē nodarbinātie no kopējā nodarbināto skaita (%)	KM dati	1,8	2,0	2,1
RR9.	Eksporta daļa valsts kopējā kultūras preču apjomā (%)	Eurostat	1,13 (2018)	1,20	1,40
RR10.	Ārvalstu vairākdienu ceļotāju Latvijā kopējie izdevumi (milj. euro)	CSP	538	0,1	0,1
4. Politikas rezultāts: Nodrošināta kultūras talantu ataudze un nozarē strādājošo attīstības iespējas (NAP2027 [151])					
RR11.	Profesionālās ievirzes izglītības audzēkņu skaits kultūrizglītībā (tūkst.)	KM dati	28,3	28,7	29,2
RR12.	Profesionālās vidējās kultūrizglītības absolventu skaits Kultūras ministrijas dibinātajās profesionālajās vidējās izglītības iestādēs	KM gada pārskats	393	395	397
RR13.	Augstākās kultūrizglītības absolventu skaits Kultūras ministrijas dibinātajās augstskolās	KM gada pārskats	577	580	583
RR14.	Latvijas skolas somas pasākumu skaits	Latvijas valsts simtgades	14 000	14 000	14 000

		programmas īstenošanas ietekmes izvērtējums			
--	--	--	--	--	--

6. Rīcības virzieni un uzdevumi

Atbilstoši pamatnostādnēs noteiktajām prioritātēm politikas virsmērķa un rezultātu sasniegšanai, pamatnostādnēs ir noteikti četri rīcības virzieni – kultūras resursu pieejamība, sabiedrības līdzdalība kultūras procesos, kultūras procesu attīstība un kultūrizglītība. Katra rīcības virziena ietvaros ir noteikti konkrēti uzdevumi, kuru īstenošana nodrošina kultūrpolitikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Savukārt konkrēti pasākumi pamatnostādnēs noteikto uzdevumu īstenošanai nākamajos gados iekļauti pamatnostādņu kultūrpolitikas rīcības plānā 2021.-2024.gadam (1.pielikums).

6.1. Kultūras resursu pieejamība

Kā aprakstīts pamatnostādņu kultūrpolitikas prioritāšu raksturojumā pamatnostādņu 4.nodaļā, kultūras resursu pieejamības jomā ir risināma virkne specifisku jautājumu gan attiecībā uz objektīvo kultūras patēriņa šķēršļu mazināšanu, gan auditoriju attīstību jaunu kultūras patēriņa paradumu veidošanai. Lai identificētu kultūras patēriņa šķēršļus un iespējas auditoriju attīstībai, Kultūras ministrija tās pasūtītajos pētījumos ir veikusi analīzi par atsevišķu sabiedrības grupu problēmām un vajadzībām attiecībā uz kultūras patēriņu, ņemot vērā, ka katrai no sabiedrības grupām, kas šobrīd ir mazāk aktīvas kultūras patēriņā, ir savi iemesli, kāpēc tās neiesaistās kultūras dzīvē, līdz ar to arī atšķirīgi risinājumi to aktīvākai iesaistei.

Jāņem gan vērā, ka saskaņā ar 2020.gadā pēc Kultūras ministrijas pasūtījuma veikto pētījumu⁵¹ secināts, ka iedzīvotāji dažādās kultūras formas piedzīvo aizvien atšķirīgākos kontekstos, ne vienmēr tās asociējot ar konkrētu kultūras nozari vai pat ar vārdu „kultūra”. Laika gaitā, dažādām kultūras formām sintezējoties ar citām laika pavadīšanas iespējām, kā arī daudzām ar kultūru saistītām norisēm, un saturam kļūstot bez maksas pieejamiem internetā, kļūst aizvien grūtāk noteikt reālo kultūras patēriņu. Vienlaikus, izmantojot kvalitatīvās pētniecības metodes, ir iespējams noteikt potenciālos risinājumus, ar kuriem iespējams stimulēt kultūras patēriņu.

⁵¹Biedrība “Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija”, Domnīca “Providus”, biedrība “Ascendum” (2020). Kultūras pieejamība Latvijā: faktori un iespējamie risinājumi (turpmāk – Pētījums par kultūras pieejamību Latvijā). Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/kulturas20pieejamiba20latvija20-20faktori20un20iespejamie20risinajumi1.pdf

Lai identificētu risinājumus kultūras resursu pieejamības attīstībai, pirmkārt ir jāņem vērā to grupu, kuras šobrīd nav aktīvas kultūras patēriņā, sociāli demogrāfiskais profils. Saskaņā ar Kultūras ministrijas veiktajiem pētījumiem kultūras patēriņu būtiski ietekmē materiālā nodrošinātība, dzīvesvieta, kā arī vecums un tautība. Tāpat nozīmīgs faktors ir nepilngadīgu bērnu esamība ģimenē (palielinās ar bērniem saistītu aktivitāšu apmeklēšana, vienlaikus samazinoties citām aktivitātēm). Pētījumu dati liecina, ka aktīvākie kultūras patēriņa ziņā ir cilvēki 15-34 gadu vecumā, augstāko izglītību ieguvušie, cilvēki ar augstākiem ienākumiem, kā arī pilsētās (galvenokārt Rīgā) dzīvojošie. Savukārt mazaktīvi biežāk ir 55-74 gadīgie, cilvēki ar zemiem ienākumiem, lauku teritorijās dzīvojošie un cittautieši. Pēdējos gados kultūras aktivitāte samazinājusies gados jaunāku iedzīvotāju (īpaši 25-34 gadīgo), vidējo izglītību ieguvušo, iedzīvotāju, kuri dzīvo vieni, kā arī Kurzemes, Zemgales un Vidzemes iedzīvotāju vidū. Savukārt kultūras patēriņš ir palielinājies 45-64 gadīgo vidū, 3 cilvēku mājsaimniecībās, kā arī krievu tautības iedzīvotāju mērķgrupā.

Saskaņā ar *Eurofound* datiem⁵² to Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir problemātiski izmantot kino, teātra, kultūras centru piedāvājumus fiziskās pieejamības, attāluma, darba laika vai citu iemeslu dēļ, ir 32%. Lai gan šis rādītājs ir zemāks nekā Eiropas Savienības valstu vidējais (36%), tas liecina, ka aptuveni katram trešajam valsts iedzīvotājam pieejamība kultūrai ir ierobežota. Pie tam atsevišķās mērķgrupās Latvijas rādītājs ir izteikti augsts – 65 un vecāku iedzīvotāju mērķgrupā 41%, zemu ienākumu mērķgrupā 46%.

Kā faktori, kas veicinātu plašāku apmeklējumu⁵³, iedzīvotāji visbiežāk min vairāk brīvā laika (51%), vairāk līdzekļu pasākumu apmeklēšanai (48%), vairāk bezmaksas pasākumu (45%), vairāk pasākumu tuvāk dzīvesvietai (23%), kompānija, ar ko kopā apmeklēt pasākumus (23%), kā arī plašāka informācija par pasākumiem (16%). Savukārt aptaujājot kultūras organizācijas un institūcijas kā būtiskākie iemesli, kur dēļ iedzīvotāji kultūras aktivitātes un pasākumus Latvijā neapmeklē biežāk, tiek nosaukti slinkums apmeklēt pasākumus (60%), pārāk daudz dažādu iespēju brīvā laika pavadīšanai un pārāk plaša kultūras pasākumu izvēle (56%), intereses trūkums par kultūru (55%), līdzekļu trūkums (51%), laika trūkums (51%) un attālums līdz pasākumam (49%).

Lai gan kultūrpolitikas ietvaros nav iespējams tieši ietekmēt visus kultūras patēriņa ierobežojošos faktoros (piemēram, sabiedrības kopējo labklājību, transporta pieejamību u.t.t.), kultūrpolitikas ietvaros ir iespējams risināt atsevišķus uzdevumus, kas saistīti ar kultūras pakalpojumu ekonomisko un reģionālo pieejamību, kā arī to fizisko pieejamību. Savukārt ar auditoriju

⁵²Eurofound. Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums – Datu vizualizācija. Pieejams: https://www.eurofound.europa.eu/lv/data/european-quality-of-life-survey?locale=LV&dataSource=EQLS2017NC&media=png&width=740&question=Y16_Q56c&plot=crossCountry&countryGroup=linear&subset=Y16_HH2a&subsetValue=All&country=LV&countryB=EuropeanUnion

⁵³2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20līdzdaliba2020181.pdf

attīstības pasākumiem, proti, konkrētām auditorijām piemērotu kultūras pakalpojumu attīstīšanu, ir iespējams risināt tādas kultūras patēriņa ierobežojošos faktoros kā intereses trūkums par kultūru, laika trūkums un kultūras piedāvājuma pārlika daudzveidība (proti, radot konkrētajai auditorijai piemērotu piedāvājumu, paaugstināsies arī konkrētās auditorijas ieinteresētība to izmantot, neņemot vērā ārējos ierobežojošos faktoros).

Kultūras pakalpojumu ekonomiskā pieejamība

Ekonomiskais faktors ir viens no būtiskākajiem kultūras patēriņu ietekmējošajiem faktoriem, it īpaši attiecībā uz atsevišķām kultūras formām (opera, teātris, koncerti, izstādes). Kultūras pakalpojumu izmaksas veido ne tikai biļešu cena, bet arī transporta izdevumi, viesnīcas izmaksas, vairāku biļešu iegāde ģimenei, papildu izdevumi bērnu pieskatīšanai. Pētījumu dati liek secināt, ka iedzīvotāju tēriņi kultūrai (gan reālie, gan vēlamie) gan korelē ar iedzīvotāju interesi par kultūru, taču galvenokārt ir atkarīgi no reālā ienākumu līmeņa. Piemēram, dati liecina, ka COVID-19 krīzes laikā vēlme tērēt līdzekļus kultūras norisēm samazinājās arī tiem sabiedrības locekļiem, kuriem ir augsta interese par kultūru.

Līdz ar to secināms, ka ar kultūras patēriņu saistītās izmaksas ir objektīvs šķērslis kultūras pieejamībai, kuru nevar atrisināt stimulējot cilvēku interesi par kultūru, līdz ar to kultūrpolitikas ietvaros ir jārisina jautājums par to, kā atsevišķas kultūras formas padarīt pieejamas tai Latvijas iedzīvotāju daļai, kura nevar tās atļauties apmeklēt.

Kultūras pakalpojumu reģionālā pieejamība

Objektīvs šķērslis kultūras patēriņam ir arī attālums no cilvēka dzīvesvietas līdz kultūras norises vietai. Iedzīvotājiem nozīmīgākā kultūras pasākumu norises vieta ir respondentu dzīves vieta (pilsēta vai pagasts). Rīga turpina būt nozīmīgākais kultūras pasākumu apmeklēšanas galamērķis, bet Jūrmala saglabā otras populārākās vietas statusu. Pēc reģionālo koncertzāļu izveides ir pieaudzis iedzīvotāju kultūras pasākumu apmeklējums reģionos – kultūras pasākumus reģionos 2018.gadā vismaz reizi apmeklēja 57% Latvijas iedzīvotāju⁵⁴. Kultūras ministrijas 2018.gadā veiktā pētījuma⁵⁵ ietvaros secināts, ka motivācija apmeklēt interesējošu kultūras pasākumu sāk būtiski samazināties pie aptuveni vienas stundas brauciena attāluma robežas. Tas nozīmē, ka motivācija pārvarēt attālumu uz pasākumiem, par kuriem cilvēkam nav īpašas intereses, būs vēl mazāka — un distances nozīme lielāka.

Ar attālumu saistītie šķēršļi nav tikai ģeogrāfiskā distance vai ceļam patērētais laiks, bet arī ceļošanas izmaksas, piemērota transporta trūkums, nepiemēroti kultūras pasākuma norises laiki, kā arī pievilcīgākas kultūras alternatīvas tuvāk pie dzīvesvietas. Tas ļauj secināt, ka medijos maz

⁵⁴2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

⁵⁵Turpat.

reklamētiem un izziņotiem pasākumiem, vai tiem pasākumiem, kur nepiedalās populāri mākslinieki, būtu jānotiek pēc iespējas tuvu pie iedzīvotāju dzīvesvietām, kamēr populārāku mākslinieku pasākumi varētu notikt arī aptuveni stundas brauciena attālumā.

Augstāk minētais ļauj secināt, ka viens no risinājumiem kultūras pieejamības paplašināšanai ir t.s. „kultūras pakalpojumu groza” koncepta atsvaidzināšana, sadarbībā ar pašvaldībām definējot kultūras pakalpojumu grupas, kas nodrošināmas iedzīvotājiem noteiktā attālumā no dzīvesvietas, it īpaši pārskatot pašvaldību sniegtos pakalpojumus administratīvi teritoriālās reformas kontekstā. Tāpat kultūras pakalpojumu pieejamības paplašināšanā jāizskata iespējas efektīvi izmantot digitalizācijas sniegtās iespējas, tostarp izmantojot apstākli, ka ar Eiropas Savienības līdzfinansējumu reģionu kultūras centri ir apgādāti ar modernu aprīkojumu audiovizuālā satura demonstrēšanai.

Kultūras pakalpojumu fiziskā pieejamība

Latvija ir ratificējusi Apvienoto Nāciju organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām⁵⁶, nosakot, ka dalībvalstis apņemas nodrošināt un veicināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības bez jebkāda veida diskriminācijas invaliditātes dēļ, tostarp iespēju robežās nodrošināt arī kultūras tiesības. Starp prioritāri risināmiem jautājumiem jāmin kultūras infrastruktūras pieejamība personām ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem – 2014.gada pētījumā⁵⁷ konstatēts, ka 30% bibliotēku un 29% muzeju nav pieejami cilvēkiem ar kustību traucējumiem, savukārt cilvēkiem ar redzes traucējumiem nav pieejami 49% bibliotēku, teātru, kultūras namu un kinoteātru. Lai gan pēdējos gados šiem jautājumiem pievērsta lielāka uzmanība, atsevišķi pieejamības aspekti ir risināti ļoti maz, piemēram, par teātra izrāžu pieejamību cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, muzeju apmeklējuma pieredzi cilvēkiem ar redzes traucējumiem, vai kultūras piedāvājumu cilvēkiem ar garīgas veselības problēmām.

Auditoriju attīstība

2020.gada pētījumā⁵⁸ tika gūts apstiprinājums arī tam, ka dažiem cilvēkiem kompānijas trūkums ir nozīmīgs šķērslis tam, lai apmeklētu kādu kultūras pasākumu. Tas vairāk attiecas uz tādām kultūras pasākumu formām kā pilsētas svētki vai kultūrvēsturisku vietu apmeklējums. Pētījumā apstiprināts, ka gan draugi, gan ģimene bieži izrādās galvenais iemesls, kādēļ cilvēki piedalās kādā kultūras pasākumā. Pie tam secināts, ka iedzīvotāji nereti kultūras

⁵⁶ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (Latvijas Republikas Saeima pievienojusies konvencijai 2010.gada 1.martā). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1630>

⁵⁷Nodibinājums “Baltic Institute of Social Sciences” (2015). ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010-2014. Pašvaldību aptaujas rezultāti. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/legacy/ANO_invaliditates_konvencija_Latvijas_pasvaldibu_aptauja_2015.pdf

⁵⁸Pētījums par kultūras pieejamību Latvijā. Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/kulturas20pieejamiba20latvija20-20faktori20un20iespejamie20risinajumi1.pdf

pasākumus apmeklē pēc draugu ieteikuma, vai atbalstot ģimeni vai draugus (piemēram, ja viņi dzied korī vai uzstājas amatierētrī).

Pētījuma dati liecina, ka būtiska loma brīvā laika pavadīšanā ir iespējai socializēties, pavadīt laiku ar draugiem vai ģimeni, kultūras apmeklējumu iekļaut citās brīvā laika pavadīšanas formās (piemēram, ceļošanā pa Latviju, laika pavadīšanā ar ģimeni, pastaigās). Līdz ar to ir iespējams runāt par kultūras organizāciju lomām sabiedrībā un to pakāpeniskām pārmaiņām, kļūstot par vietām, kur ne tikai var iegūt konkrētu kultūras pakalpojumu (paņemt grāmatu, noskatīties izrādi, noklausīties koncertu, apskatīties izstādi), bet arī uzturēties, satikties, diskutēt, radoši kopdarboties, izglītoties u.tml. Iedzīvotāju pieprasījums pēc dažādām papildu aktivitātēm norāda uz sabiedrībā pastāvošu pieprasījumu pēc plašāka kultūras organizāciju darba tieši sociālo un sabiedrisko lomu aspektā – sniegt ieguldījumu mūžizglītībā, saturīga brīvā laika pavadīšanā, socializācijā un sociālajā integrācijā. Kultūras patēriņš varētu nevis konkurēt ar citām brīvā laika pavadīšanas formām, bet kļūt par vienu no aktīva brīvā laika pavadīšanas sastāvdaļām. Šādā aspektā kultūras organizācijas un brīvā laika aktivitāšu rīkotāji būtu potenciālie sadarbības partneri kopīgu piedāvājumu īstenošanā.

Analizējot pētījumu datus iezīmējas vairākas iedzīvotāju grupas, tostarp grupas ar augstu sociālās atstumtības risku, kuru kultūras patēriņa palielināšanai nepieciešami specifiski risinājumi. Starp šādām grupām minami cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem, mazākumtautību pārstāvji un imigranti, diasporā dzīvojošie, kā arī bērni un jaunieši.

Kultūras ministrijas veiktajos pētījumos noskaidrots, ka ar būtiskām problēmām kultūras pieejamībā saskaras gan Latvijā dzīvojošo mazākumtautību pārstāvji, gan imigranti (tostarp īslaičīgie imigranti, kas Latvijas atrodas, piemēram, darba vai mācību nolūkos). 2015.gadā īstenotā pētījumā⁵⁹ noskaidrots, ka kultūras un izklaides pasākumus bieži apmeklē 22%, dažreiz 71%, bet šādus pasākumus neapmeklē 7% no visiem 2015.gadā aptaujātajiem trešo valstu valstspiederīgajiem. Attiecībā uz šīm iedzīvotāju grupām būtiskākais šķērslis ir latviešu valodas prasmes, kā arī piemērota kultūras satura trūkums. Šo problēmu risināšanā būtu iespējams plašāk izplatīt informāciju par kultūras norisēm svešvalodās, kā arī nodrošinot tādas iespējas kā muzeju audio gidus vai teātra izrāžu subtitrēšanu. Savukārt mazākumtautību pārstāvju kultūras patēriņa aktivizēšanai Kultūras ministrija līdz šim ir aktīvi atbalstījusi mazākumtautību kultūras nevalstiskās organizācijas, taču ievērojama daļa mazākumtautību pārstāvju šo organizāciju rīkotās aktivitātes apmeklē pasīvi – apmēram puse no Latvijā dzīvojošajiem mazākumtautību pārstāvjiem tos nav apmeklējuši vispār, tostarp Rīgā mazākumtautību kultūras pasākumus apmeklē 35% mazākumtautību pārstāvju, citās Latvijas pilsētās - 56%, mazpilsētās 26% un laukos 22%. Tas ļauj secināt, ka attiecībā uz mazākumtautību pārstāvju

⁵⁹Kļave, E., Šūpule, I., Zepa, B. (2015). Trešo valstu pilsoņu portrets Latvijā. Pieejams: https://www.sif.gov.lv/images/files/SIF/tres-valst-pilst-port/Gramata_pilsonu_290615_web.pdf

kultūras patēriņu jāmeklē arī citi – iekļaujošāki – veidi šo iedzīvotāju kultūras patēriņa stimulēšanai.

Kā minēts apkārtējās vides faktoru analīzē⁶⁰, būtiska daļa Latvijas valstspiederīgo – ap 370 000 – dzīvo ārpus Latvijas robežām. Kā liecina pētījumu dati, tikai 23% diasporas pārstāvju regulāri seko līdzī kultūras norisēm Latvijā. Vienlaikus identificēts, ka ievērojamam skaitam diasporas pārstāvju interesē Latvijā tapusī profesionālā māksla: gandrīz puse no respondentiem vēlas mītnes zemē redzēt latviešu teātra izrādes (43%) un filmas (42%). Pēc Diasporas likuma⁶¹ pieņemšanas ir paplašinājusies pasākumi kultūras pieejamības nodrošināšanai diasporā dzīvojošajiem, taču kopumā kultūras pieejamība šai mērķauditorijai vēl joprojām nav vērtējama kā apmierinoša.

Vērtējot jauniešu kultūras patēriņu⁶² kontekstā ar visu iedzīvotāju kopējiem rādītājiem, secināms, ka jaunieši ir izteikti aktīvāki kultūras patēriņā – kultūras pasākumu apmeklēšana jauniešu vidū ir par 7% populārāka brīvā laika pavadīšanas forma nekā citās vecuma grupās un katrs trešais jaunietis novērtē, ka viņa viens no iemīļotākajiem brīvā laika pavadīšanas veidiem ir kultūras pasākumu apmeklēšana. Vienlaikus esošais kultūras piedāvājums ne vienmēr atbilst jauniešu vēlmēm un pieprasījumam – salīdzinoši plašs piedāvājums ir bērniem vecumā no 5–10 gadiem, bet nepietiekams ir piedāvājums tīņiem un pusaudžiem.

Pētījumu dati liecina, ka tikpat būtiska loma kā objektīvo šķēršļu (pasākuma apmeklēšanas izmaksas un attālums, fiziskā pieejamība u.c.) novēršanai kultūras patēriņa paplašināšanā ir pašam kultūras pasākumu saturam. Aptaujas⁶³ liecina, ka ne vairāk kā katrs ceturtais iedzīvotājs, pieaugot labklājībai, līdzekļus vairāk veltītu tieši kultūras patēriņam. Pie tam lielākā daļa no tiem, kuri labprāt ieguldītu papildu finanšu līdzekļus kultūrā, jau šobrīd ir aktīvi kultūras patērētāji. Pie tam, kad iedzīvotāji tiek lūgti norādīt iemeslus, kādēļ neapmeklē konkrētus kultūras pasākumus (teātra izrādes, operu, koncertus), salīdzinoši biežāk kā iemesls tiek minēts fakts, ka neinteresē konkrētās aktivitātes. Līdz ar to secināms, ka būtiskākais faktors, kas ietekmē iedzīvotāju kultūras aktivitāti, ir personīgā interese par kultūru, nevis finansiālās iespējas. Sekojoši ilgtermiņā ir būtiski sekmēt iedzīvotāju interesi par kultūru kopumā un konkrētu pasākumu un aktivitāšu apmeklēšanu, tādējādi audzējot to auditorijas daļu, kura, pieaugot labklājībai, būs ieinteresēta un gatava savus ienākumus tērēt kultūras jomā, nevis citur.

Vienlaikus jāņem vērā, ka sabiedrības interese par dažādām kultūras formām ir mainīga un tās izmaiņas ne vienmēr izskaidro konkrēti ar attiecīgo

⁶⁰ Ārlietu ministrija (2015). Latvijas diaspora pasaulē. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/tautiesiem-arzemes/latvijas-diaspora-pasaule>

⁶¹ Diasporas likums, pieņemts Saeimā 2018.gada 1.novembrī, spēkā no 2019.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/302998-diasporas-likums>

⁶² 2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

⁶³ Biedrība "Culturelab" (2014). Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014: Pētījumu dati un statistika. Pieejams: <https://culturelablv.files.wordpress.com/2014/12/kulturas-paterins-web-versija-3-decembris.pdf>

kultūras nozari saistīti faktori. 2020.gadā veiktā pētījuma rezultāti⁶⁴ liecina, ka indivīda priekšstati par to, kādas kultūras nozares viņu interesē vai neinteresē ne vienmēr ļauj prognozēt šī cilvēka attieksmi pret konkrētu kultūras norisi pēc tās pieredzēšanas. Ja kultūras notikums ir īpaši spilgts vai citādi veiksmīgs, par savu apmeklējumu gandarīti būs arī tie apmeklētāji, kuri par attiecīgo kultūras nozari ir bijuši skeptiski vai vispār nav domājuši. Tas nozīmē, ka kultūrpolitikas pamatā ir jābūt nevis cilvēku pašreizējām preferencēm par vēlamākajām kultūras nozarēm un formām, bet gan apsvērumam par to, kā radīt veiksmīgas, vērtīgas kultūras pieredzes dažādu nozaru ietvaros.

Pētījums⁶⁵ liecina, ka Latvijas iedzīvotāji augstu novērtē personalizētu, aizraujošu, stāstos balstītu kultūras notikumu. Šādi pasākumi aizrauj ne tikai cilvēkus ar lielu interesi par kultūru, bet arī cilvēkus, kuriem šī interese ir vidēja vai arī tās vispār nav. Tas nozīmē, ka personalizētu, iesaistošu, izskaidrojošu formātu izmantošana ir viens no veidiem kā kultūras pasākumiem piesaistīt papildu auditoriju. Pētījumā⁶⁶ arī uzskatāmi atklājas tendence par atmiņā paliekošām kultūras pieredzēm uzskatīt pasākumus, kur tiek izmantotas jaunas, agrāk nepieredzētas metodes, mūsdienu tehniskās iespējas, kā arī kopā sintezēti vairāki brīvā laika pavadīšanas veidi.

2018.gadā veiktais pētījums⁶⁷ liecina, ka liela daļa (77%) kultūras organizāciju un institūciju jau ir veikušas kādas pārmaiņas savā darbā ar auditoriju. Veiktās pārmaiņas visbiežāk saistītas ar mārketinga aktivitāšu paplašināšanu (29%), biļešu cenu izmaiņām (20%), darbības stratēģijas izmaiņām (16%), darba apjoma palielināšanu (14%), un aktīvāku darbību sociālajos tīklos un internetā (13%).

Rezumējot augstāk aprakstīto, kultūras patēriņa veicināšanai ir identificējama virkne uzdevumu, kuru izpilde vērsta gan uz objektīvi pastāvošo kultūras patēriņu ierobežojošo šķēršļu mazināšanu, gan uz auditorijas attīstības pasākumu īstenošanu. Ņemot vērā, ka nav iespējams strikti nošķirt pasākumus, kas vērsti uz kultūras patēriņa šķēršļu samazināšanu (piemēram, ekonomiskie un reģionālie pieejamības šķēršļi ir cieši savā starpā saistīti), un auditorijas attīstības pasākumus (piemēram, jaunu kultūras piedāvājumu jauniešiem ir iespējams un pat nepieciešams veidot tādā veidā, lai tas būtu ekonomiski, reģionāli un fiziski pieejams), šajā rīcības virzienā uzdevumi primāri veidoti

⁶⁴Pētījums par kultūras pieejamību Latvijā. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/kulturas20pieejamiba20latvija20-20faktori20un20iespejamie20risinajumi1.pdf

⁶⁵ Pētījums par kultūras pieejamību Latvijā. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/kulturas20pieejamiba20latvija20-20faktori20un20iespejamie20risinajumi1.pdf

⁶⁶ Pētījums par kultūras pieejamību Latvijā. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/kulturas20pieejamiba20latvija20-20faktori20un20iespejamie20risinajumi1.pdf

⁶⁷2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

atbilstoši mērķauditorijām, kuru kultūras vajadzību apmierināšanai tie paredzēti, un auditorijas paplašināšanas metodēm.

1. rīcības virziens. Kultūras resursu pieejamība					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultātīvo rādītāju
1.1.	Nodrošināt kultūras resursu pieejamību reģionos (NAP2027 [367], [368])	2021.-2027.	KM (LNKC, NKMP, LNA), bibliotēkas, muzeji, kultūras centri, kultūras kapitālsabiedrības	Pašvaldības, NVO, VARAM	PR1 RR1 RR2 RR3
1.2.	Nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību diasporai	2021.-2027.	KM	ĀM	PR1 RR1 RR2
1.3.	Nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību bērniem un jauniešiem (NAP2027 [367])	2021.-2027.	KM (VKKF), bibliotēkas, muzeji, kultūras centri, kultūras kapitālsabiedrības	Pašvaldības, NVO	PR1 RR1 RR2 RR3
1.4.	Nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību mazākumtautībām un ārvalstu pilsoņiem (NAP2027 [367])	2021.-2027.	KM, bibliotēkas, muzeji, kultūras centri	Pašvaldības, NVO	PR1 RR1 RR2 RR3
1.5.	Nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem	2021.-2027.	KM, bibliotēkas, muzeji, kultūras centri, kultūras kapitālsabiedrības	Pašvaldības, NVO, LM	PR1 RR1 RR2 RR3

	traucējumiem (NAP2027 [367])				
1.6.	Nodrošināt kultūras pakalpojumu pieejamību digitālajā vidē (NAP2027 [367])	2021.-2027.	KM (LNB, KISC), bibliotēkas, muzeji, kultūras kapitālsabiedrības	VKKF, VARAM	PR1 RR1 RR2 RR3
1.7.	Nodrošināt kultūras piedāvājuma popularizāciju (NAP2027 [367], [368])	2021.-2027.	KM (VKKF)	Pašvaldības, NVO	PR1 RR1 RR2 RR3

6.2. Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos

Kā minēts kultūrpolitikas prioritāšu aprakstā, sabiedrības iesaistei kultūras procesos ir tieša korelācija ar kultūras patēriņa aktivitāti, kā arī būtisks pienesums saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības veidošanā. Kopumā Latvijā sabiedriski aktīvi ir 63% iedzīvotāju. 10% Latvijas iedzīvotāju ir iesaistīti amatiermākslā (koris, tautas deju kolektīvs, amatierteātris u.c.), 28% piedalās dažādās citās kultūras aktivitātēs (fotografē, filmē, nodarbojas ar amatniecību vai rokdarbiem, glezno, spēlē mūzikas instrumentus u.c.), savukārt kopumā 55% veic citas sabiedriskas aktivitātes (piedalās talkās, ziedo naudu labdarībai, sporto, izglītojas u.tml.) (jāuzsver, ka šīs grupas savstarpēji var pārklāties). Savukārt 37% Latvijas iedzīvotāju nepiedalās nekādās aktivitātēs – ne kultūras, ne brīvā laika vai sabiedriskās, kas vērtējams kā salīdzinoši augsts līdzdalībā neaktīvo iedzīvotāju īpatsvars⁶⁸.

Līdz ar to šajā rīcības virzienā ir iekļauti uzdevumi, kas vērsti uz sabiedrības plašākas un aktīvākas iesaistes kultūras procesos veicināšanu, tostarp stiprinot iedzīvotāju iesaisti Dziesmu un deju svētku kustībā, iedzīvotāju iesaisti materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un dzīvotspējā, kā arī iedzīvotāju iesaisti amatiermākslas procesos, kas nav tieši saistīti ar Dziesmu un svētku tradīciju, un vietējo kopienu kultūras aktivitātēs.

Iesaiste Dziesmu un deju svētku tradīcijā

2017.gada Baltijas valstu iedzīvotāju aptauja par iesaistīšanos Dziesmu un deju svētku kustībā⁶⁹ atklāj, ka kādā savas dzīves posmā 54% Latvijas

⁶⁸2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kultur20paterins20un20lidzidaliba2020181.pdf

⁶⁹Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs (2017). Pētījuma ziņojums "Baltijas valstu iedzīvotāju aptauja par Dziesmu un deju svētkiem". Pieejams: https://static.lka.edu.lv/media/cms_page_media/152/Iedzivotaju_aptauja_Dziesmu_svetki_2017_5YzpeC1.pdf

iedzīvotāju ir nodarbojušies ar dejošanu, 43% ar dziedāšanu, 34% ar amatniecību vai rokdarbiem, 24% piedalījušies amatiereteātrī, 24% spēlējuši mūzikas instrumentu un 22% darbojušies vizuālās mākslas jomā. Tie iedzīvotāji, kuri pirmskolas un skolas laikā, kā arī dažādos dzīves posmos iesaistījušies šajās aktivitātēs, aktīvāk iesaistās arī Dziesmu un deju svētku tradīcijā, kas ir būtiskākais kultūras līdzdalības fenomens Latvijā. Kopumā Dziesmu un deju svētku tradīcijā šobrīd aktīvi (kā dalībnieki vai organizatori) ir iesaistīti 38% Latvijas iedzīvotāju. Kā dalībnieki Dziesmu un deju svētkos jebkad savā mūžā piedalījušies vai gatavojas piedalīties nākamajos svētkos 29% Latvijas iedzīvotāji, visbiežāk kā koru dalībnieki.

No tiem Latvijas iedzīvotājiem, kas nekad nav piedalījušies svētkos, 37% Latvijas iedzīvotāji atzīst, ka gribētu to darīt, taču viņiem tam nav brīvā laika (24%) vai trūkst laika piedalīties kolektīva ikdienas mēģinājumos (18%). Savukārt kā šķēršļus dalībai nākamajos Dziesmu un deju svētkos Latvijas iedzīvotāji min zemus ienākumus (33%), atbilstošu prasmju un spēju trūkumu (28%) un dzīves vietas atrašanās vietu (18%). Kā ieguvumus no dalības Dziesmu un deju svētkos iedzīvotāji min nostiprinātu kopības sajūta ar visu Latvijas tautu (43%), spilgtas emocijas, ko nesniedz nekas cits (40%), nostiprinātu nacionālas piederības un piederības savai valstij sajūtu (26%), unikālu pieredzi (15%) un jauniegūtus draugus un paziņas (15%). Lai novērtētu iedzīvotāju uzskatus par Dziesmu un deju svētku lomu, aptaujā tika analizētas vairāku apgalvojumu vidējās vērtības 5 ballu skalā – apgalvojums, ka Dziesmu un deju svētkos man ir iespēja būt kopā ar savu tautu tika novērtēts visaugstāk (vidēji 4.2 balles), sekojot apgalvojumam, ka Dziesmu un deju svētkos es varu apliecināt savu nacionālo piederību (vidēji 4 balles), kas ļauj secināt, ka Dziesmu un deju svētkiem ir būtiska loma nacionālās identitātes un piederības izjūtas valstij stiprināšanā.

Ievērojams skaits koru, deju kopu un folkloras ansambļu darbojas diasporā, turklāt lielākā daļa (72%) nav saistīti ar diasporas skolām, biedrībām u.c. sabiedriskām organizācijām. Tomēr kopumā Dziesmu un deju svētku kustībā ārpus Latvijas saskaņā ar 2014.gada aptaujas datiem bija tikai 2% respondentu⁷⁰.

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana

Nepārvērtējama loma sabiedrības līdzdalībai kultūras procesos ir nemateriālā kultūras mantojuma jomā, kas daļēji pārklājas ar Dziesmu un deju svētku tradīciju (kā vienu no nemateriālas kultūras vērtībām, kas iekļauta UNESCO Reprerzentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā⁷¹), taču ir plašāka par to, iekļaujot arī tradicionālo amata prasmju un kopienu kultūras savdabības saglabāšanu un attīstīšanu. Plašākā kontekstā sabiedrības

⁷⁰2018.gada Kultūras patēriņa pētījums. Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/lka20zpc_kulturas20paterins20un20lidzdaliba2020181.pdf

⁷¹UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvais saraksts. Pieejams: <https://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/informacija-par-objektu/starptautiski-atziti-objekti/>

iesaiste nemateriālā kultūras mantojuma kopšanā, tostarp tautas tradīciju un latviskās dzīvesziņas kopšanā, bagātina Latvijas kultūrtelpas reģionālo daudzveidību un attīsta nacionālās, reģionālās un lokālās piederības sajūtu. Arī kultūras pieminekļu saglabāšanas jomā aizvien būtiskāka loma tiek piešķirta kopienu iesaistei to saglabāšanā un izmantošanā. Aktivizējoties apkaimju kopienām, tostarp Rīgas pilsētā, aizvien biežāk pilsētvides jautājumi tiek aktualizēti arī kultūras kontekstā, piemēram, Anniņmuižas apkaimes kopienai aizstāvot vēsturiskā Anniņmuižas ēku kompleksa nākotni. Arī topošā Vēsturisko zemju likuma iedzīvināšana nav iedomājama bez aktīvas iedzīvotāju iesaistes kultūras un sabiedriskajos procesos. Līdz ar to ir nepieciešams attīstīt jaunas sadarbības formas ar materiālā un nemateriālā mantojuma kopienām un sniegt tām nepieciešamo atbalstu.

Kultūras institūcijas kā radošās līdzdalības centri

Salīdzinoši mazāk uzmanības līdz šim pievērsts tām sabiedrības līdzdarbības formām, kas saistītas ar iedzīvotāju iesaisti mūsdienu kultūras un mākslas procesos. Lai gan atsevišķām jomām, piemēram, teātra un foto mākslām, ir senas tradīcijas un labas pašorganizācijas prasmes, kā arī aktīva nevalstisko organizāciju iesaiste un apjomīgs pašvaldību atbalsts, to nevar teikt par visām kultūras jomām, tostarp jāstiprina būtu iesaistes iespējas pusaudžiem un jauniešiem, kas vēlas attīstīt savas prasmes mūsdienu kultūras izpausmēs – piemēram, neakadēmiskajā mūzikā, laikmetīgajā dejā, teātrī, cirkā un vizuālajā mākslā. Būtiska loma šajā procesā ir arī pašvaldību kultūras centriem, līdz ar to aizvien aktuāls ir jautājums par Kultūras centru likumu un plašākā kontekstā – kultūras centru lomas un funkciju pārskatīšanu, tostarp administratīvi teritoriālās reformas kontekstā.

2. rīcības virziens. Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju
2.1.	Veicināt sabiedrības iesaisti Dziesmu un deju svētku tradīcijā (NAP2027 [367], [370])	2021.-2027.	KM (LNKC), kultūras centri	Pašvaldības	PR2 RR4 RR5
2.2.	Veicināt sabiedrības iesaisti materiālā un	2021.-2027.	KM (LNKC, NKMP)	Pašvaldības, NVO	PR2 RR6

	nemateriālā kultūras mantojuma kopšanā (NAP2027 [367], [370])				
2.3.	Veicināt sabiedrības iesaisti amatiermākslas kustībā un kopienu kultūras dzīvē (NAP2027 [367], [370])	2021.-2027.	KM (LNKC)	Pašvaldības	PR2 RR4 RR5

6.3. Kultūras procesu attīstība

Lai kultūras nozares varētu īstenot pirmajos divos rīcības virzienos identificētos uzdevumus, tām ir nepieciešams strukturāls nodrošinājums to darbībai. Pirmkārt jau jebkura kultūras pakalpojuma sniegšanai ir nepieciešama kā fiziskā infrastruktūra – ēkas, specializēts aprīkojums un cita materiāli tehniskā bāze, tā arī kvalificēti cilvēkresursi. Kultūras pakalpojumu sniegšanā ir iesaistīts plašs loks iesaistīto – valsts un pašvaldību iestādes un kapitālsabiedrības, nevalstiskās organizācijas, uzņēmumi un pašnodarbinātas personas – un katram sektoram ir raksturīga atšķirīga pakalpojumu sniedzēju struktūra ar savu specifiku un atšķirīgām nodrošinājuma vajadzībām, tai skaitā attiecībā uz kultūras nozarēs nodarbināto atalgojumu. Kultūras mērķu sasniegšana ir nesaraujami saistīta ar kultūras procesu nodrošināšanā iesaistīto saimniecisko darbību – lai gan kultūras pakalpojumi lielā mērā tiek dotēti no valsts un pašvaldību līdzekļiem, tādējādi arī nodrošinot to ekonomisko pieejamību sabiedrībai, būtisku izmaksu daļu nereti sedz arī pakalpojumu saņēmēji. Atsevišķas kultūras apakšnozares, it īpaši radošo industriju jomā, darbojas primāri uz saimnieciskās darbības pamatiem. Līdz ar to faktiski visām kultūras pakalpojumu sniegšanā iesaistītajām personām nepieciešams nodrošināt adekvātas saimnieciskās darbības veikšanas iespējas, tās sabalansējot ar valsts un pašvaldību atbalsta instrumentiem.

Kultūras nozares pakalpojumus sniedz ne tikai iekšējā tirgū – Latvijas kultūras pārstāvji aktīvi sniedz savus pakalpojumus arī ārpus Latvijas robežām, vienlaikus gan veidojot Latvijas tēlu pasaulē, gan eksportējot kultūras pakalpojumus. Līdz ar to kā atsevišķs uzdevums noteikta Latvijas kultūras produktu un pakalpojumu starptautiskās konkurētspējas paaugstināšana un eksportspējas atbalsta pasākumi.

Infrastruktūra

Lai gan pēdējo gadu laikā kultūras infrastruktūrā ir veikti būtiski ieguldījumi, piesaistot kā Eiropas Savienības līdzekļus, tā valsts un pašvaldību finansējumu, kultūras infrastruktūras jautājumi vēl joprojām ir aktuāli. Diemžēl līdz šim nav izdevies atrast risinājumu ne nacionālās koncertzāles Rīgā, ne laikmetīgās mākslas muzeja celtniecībai. Kritiskā stāvoklī ir Latvijas Nacionālā arhīva infrastruktūra, nav pabeigta virkne nacionālas nozīmes kultūras institūciju infrastruktūras celtniecības un renovācijas projektu – Dziesmu svētku estrādes Mežaparkā trešā kārtā, Tabakas fabrikas projekts, Rīgas Cirka renovācija, Jaunā Rīgas teātra renovācija, Dailes teātra, Valmieras drāmas teātra un Latvijas Leļļu teātra renovācijas projekti, Latvijas Nacionālās operas un baleta renovācija, Arsenāla ēkas renovācija, Nacionālās Mākslu vidusskolas telpu renovācija u.c. projekti. Izmantojot Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļus ir izdevies īstenot virkni kultūras infrastruktūras projektu, taču reālo vajadzību apjoms ievērojami pārsniedz pieejamā finansējuma apjomu. Līdz ar to kā atsevišķs uzdevums nozaru darbības stiprināšanai nosakāms kultūras infrastruktūras projektu īstenošana.

Materiāli tehniskā bāze

Papildus pamata infrastruktūras attīstības vajadzībām – ar to primāri saprotot piemērotas telpas kultūras norišu un procesu nodrošināšanai – kultūras nozarē ir akūti nepieciešamas investīcijas kultūras iestāžu materiāli tehniskajā bāzē – kultūrvietu aprīkojumā un informācijas tehnoloģiju nodrošināšanā. Piemēram, skatuves mākslas nav iedomājamas bez augstvērtīga audiovizuālā aprīkojuma; kultūras mantojuma nozaru institūciju funkciju izpildei nepieciešamas piemērots tehnoloģiskais aprīkojums mantojuma vērtību drošai ilglaicīgai saglabāšanai, tostarp digitalizācijai un restaurācijai. Savukārt no informācijas tehnoloģijām ir atkarīga teju visu kultūras nozaru pilnvērtīga darbība, no kā izriet nepieciešamība veikt investīcijas gan IKT iekārtās, gan nozaru darbības nodrošināšanai nepieciešamajās pamatdarbības sistēmās.

Atalgojums

Kultūras darbinieku atalgojuma jomā Kultūras ministrija pēdējos gados ir panākusi būtisku atalgojuma pieaugumu valsts pārvaldībā esošo kultūras iestāžu un kapitālsabiedrību darbiniekiem, taču joprojām neatrisināti paliek jautājumi par pašvaldību kultūras iestāžu darbinieku atalgojumu – vienādas kvalifikācijas speciālistu atalgojums dažādās pašvaldībās, tostarp pašvaldību muzejos, bibliotēkās un kultūra centros, var ievērojami atšķirties, pie tam šobrīd nav iespējams precīzi paredzēt administratīvi teritoriālās reformas ietekmi uz pašvaldību kultūras darbinieku atalgojumu. COVID-19 epidēmijas izraisīta krīze, kā arī 2020.gada nogalē ieviestās izmaiņas nodokļu sistēmā, asi izgaismoja kultūras darbinieku, kuri ir pašnodarbināti, tostarp saņem autoratlīdzību vai darbojas nevalstiskajās kultūras organizācijās, ieņēmumu gūšanas iespēju problemātiku. Līdz ar to nākamajos gados ir jārisina strukturāli jautājumi par kultūras nozarēs nodarbināto atalgojuma konkurētspēju un

iespējām gūt ieņēmumus no radošās darbības, nodrošinot, ka nodarbinātība kultūras jomā ir prestiža, nodrošina cilvēka cienīgus dzīves apstākļus un piesaista kultūras nozarei jaunus talantus, kuru attīstībā valsts ir investējusi būtiskus līdzekļus.

Informācijas aprīte

Kultūras nozaru attīstību būtiski stimulē arī tajās notiekošo norišu kvalitatīva kritika un refleksija par nozaru attīstību, kā arī plašākas sabiedrības informēšana par kultūras procesiem un aktualitātēm. No šī izriet nepieciešamība stiprināt gan specializēto kultūras nozaru profesionālo mediju kapacitāti, nodrošinot kvalitatīvu refleksiju par nozaru procesiem, gan paplašināt informācijas par kultūras norisēm pieejamību plašai sabiedrībai.

Nevalstisko organizāciju darbība

Pēdējos gados kultūras nozares nevalstiskās organizācijas ir kļuvušas par aizvien svarīgākiem kultūras nozares spēlētājiem gan NVO, kuras galvenokārt darbojas kā kultūras norišu producenti, gan nozaru interešu pārstāvniecības organizācijas. NVO, kas iesaistītas radošajā darbībā, kalpo kā jaunu ideju ģeneratori un inovāciju laboratorijas, kas aprobē jaunas pieejas un jaunus formātus. Būtiska loma ir arī NVO, kas darbojas nemateriālā kultūras mantojuma jomā. Unikāla NVO niša ir kultūras iniciatīvu attīstība, kas ļauj sasniegt kultūrpolitiski nozīmīgus mērķauditorijas segmentus (skolēni, mazākumtautības, diaspora, sociāli atstumtas grupas, seniori un citas), un nodrošināt to integrāciju kultūras procesos. Savukārt interešu pārstāvniecības NVO ir svarīgi Kultūras ministrijas partneri politikas veidošanā, tostarp Radošo savienību padomei, kurai piešķirta formāla loma radošo personu atbalsta programmas īstenošanā. Virknei nozīmīgāko NVO tiek piešķirts VKKF finansējums pamatdarbības nodrošināšanai, tāpat vairākas NVO īsteno KM funkciju deleģējumu. Taču kopumā atbalsts NVO sektoram nevar tikt raksturots kā sistemātisks.

Saskaņā ar 2018.gadā KM veikto pētījumu⁷² no visām šobrīd Latvijā reģistrētajām un nelikvidētajām NVO (2018.gadā 23 008) kultūras nozarei atbilst 3397 nevalstiskās organizācijas. Vienlaikus pētījumā secināts, ka 38% no kultūras NVO, kas iesniegušas gada pārskatu, 2017.gada laikā nav piesaistījušas finansējumu vai veikušas kādas aktivitātes, savukārt 27% kultūras NVO nav ne darbinieku, ne ieņēmumu, līdz ar to ceturtā daļa kultūras NVO nav uzskatāmas par aktīvām. Kultūras NVO darbinieku skaits veido 25% no kopējā nevalstiskā sektora darbinieku skaita, kas liecina, ka sektorā nodarbināts proporcionāli liels darbinieku skaits. Kopējā ieņēmumu summa visām 3397 kultūras NVO 2017.gadā veidoja 74,6 miljoni eiro jeb 17% no kopējiem NVO sektora ieņēmumiem, tomēr tikai 5% kultūras NVO ieņēmumi pārsniedz 100 001 *euro*,

⁷²Latvijas Kultūras akadēmija (2018). Pētījums par kultūras jomas nevalstisko organizāciju sociāli ekonomisko ietekmi. Pieejams:

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/ZIN%CC%A7OJUMS_NVO_final.pdf

kas norāda, ka tikai neliels skaits kultūras NVO spēj piesaistīt vērā ņemamu finansējumu organizācijas mērķu sasniegšanai.

Līdz ar to, lai stiprinātu kultūras NVO sektoru, ir nepieciešams izveidot atbalsta instrumentus, kas nodrošinātu nozīmīgāko NVO ilgtspēju. Kā kritiskākais atbalsta elements NVO atbalstam vērtējams ieguldījums NVO darbiniekos, ņemot vērā, ka daudzām NVO tieši algota darbaspēka trūkums (vismaz viena algota cilvēka esamība organizācijā) neļauj kvalitatīvāk attīstīt to darbību, tā vietā liekot NVO meklēt īstermiņa risinājumus darbinieku algošanai no projekta uz projektu, kas pēc būtības nozīmē, ka katrs īstenotais projekts pēc būtības tiek izmantots arī nākotnes projektu priekšfinansēšanai. Tāpat nepieciešams turpināt diskusiju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem NVO sektorā un plašākām ziedojumu piesaistes iespējām. Tāpat nepieciešams izvērtēt NVO iesaistes praksi funkciju deleģējuma un līdzdarbības līgumu īstenošanā. Nepieciešams nodrošināt finansējuma mehānismus, kas dod garantijas ilgtermiņa attīstībai un iespēju plānot darbu, piemēram, VKKF līgumi uz trim gadiem.

Kultūras eksportspēja

Lai arī vairuma kultūras norišu galvenā mērķauditorija ir Latvijas iedzīvotāji un valstspiederīgie, kultūras procesiem piemīt arī būtiska starptautiskā dimensija. Padarot nacionālo kultūru atpazīstamāku starptautiskā mērogā, tiek veidots gan ekonomiskais ieguvums, gan sniegts pienesums Latvijas starptautiskā tēla veidošanā. Atsevišķām kultūras jomām, it īpaši mūzikai, vizuālajai mākslai un kino, kā arī dizainam un arhitektūrai, kurās mazāka loma ir valodai kā izteiksmes līdzeklim, piemīt augsts eksportspējas potenciāls, ko spilgti apliecina, piemēram, Latvijas mūziķu starptautiskie panākumi. Pēdējos gados ievērojams progress sasniegts arī citu kultūras nozaru, piemēram, literatūras, starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanai. Citās jomās, piemēram, teātra un dejas nozarēs, starptautiskās konkurētspējas potenciāls līdz šim izmantots mazāk. Savukārt kultūras mantojuma nozarēm piemīt būtisks tūrisma piesaistes potenciāls, piemēram, Rundāles pils muzejs un īpaši aizsargājamais kultūras piemineklis – Turaidas muzejrezervāts ir vieni no populārākajām apskates vietām Latvijā. Līdz ar to mērķtiecīgi risināmi gan jautājumi par Latvijas kultūras produktu un pakalpojumu starptautiskās konkurētspējas atbalstu, tostarp atbalstot Latvijas kultūras organizāciju un institūciju dalību starptautiskos kultūras forumos, gan Latvijas kultūras resursu izmantošanu tūrisma piedāvājuma attīstībai.

Kultūras mantojuma saglabāšana un izmantošana

Kultūras mantojumam – kultūras pieminekļiem un dokumentārajam mantojumam – ir būtisks, bieži vien neizmantots potenciāls gan reģionālajai attīstībai un tūrismam, gan kopienu dzīves kvalitātes uzlabošanai, gan pētniecībai un izglītībai, gan nacionālajai identitātei. Līdz ar to pamatnostādnes paredzēta virkne pasākumu, ar kuru palīdzību tiks sekmēta gan mantojuma

saglabāšana nākotnes paaudzēm, tostarp investīcijas kultūras pieminekļu saglabātībai un pasākumi kultūras mantojuma nelikumīgas aprites ierobežošanai, gan kultūras mantojuma potenciāla atraisīšanai. Balstoties iepriekšējā sekmīgā pieredzē (piemēram, SAM 5.5.1.), ir jāturpina Eiropas Savienības finansējuma līdzekļus ieguldīt, lai sekmētu reģionu kultūras pieminekļu renovāciju un sociāli ekonomiskā potenciāla ieguldījumu reģionu attīstībā. Jānodrošina prognozējama finansējuma pēctecība Sakrālā mantojuma atjaunošanas finansēšanas programmai, ņemot vērā NKMP rekomendācijas. Sadarbībā ar ALTUM finanšu institūcijas atbalstu jāveido jauni atbalsta instrumenti uzņēmējdarbības projektiem, kuru ietvaros īpašnieks plāno atjaunot kultūras pieminekli un sniegt jaunus pakalpojumus (piemēram, muižu atjaunošana, ierīkojot viesnīcas, ražotnes, telpas kultūras un sadzīves pasākumiem).

Radošo industriju attīstība

Termins „radošās industrijas” nereti tiek attiecināts uz visām kultūras nozarēm, kuru darbības rezultāts atkarīgs no cilvēka radošās darbības, praksē nereti lietojot terminu „kultūras un radošās industrijas”. Tomēr kultūrpolitikas ietvaros ar terminu „radošās industrijas” jāsaprot tās kultūras nozares un saskarozares, kas savā darbībā primāri izmanto uzņēmējdarbības modeļus, paralēli kultūras kapitālam radot arī būtisku ekonomisko pienesumu tautsaimniecībai, tostarp populārās kultūras jomas – neakadēmiskā mūzika, kultūras pasākumu producēšana, videospēļu nozare, kā arī dizaina nozare, kurai ir būtiska horizontāla ietekme uz daudzām tautsaimniecības nozarēm. Iepriekšējā perioda kultūrpolitikas pamatnostādņēs tieši uz radošo industriju nozarēm un kultūras pienesumu tautsaimniecībai tika likts būtisks akcents. Šajās pamatnostādņēs tiek izmantota niansētāka pieeja, fokusējot uzmanību uz kultūras nozarēm ar augstu ekonomiskās atdeves potenciālu un izvirzot uzdevumus, kas vērsti uz priekšnosacījumu radīšanu kultūras ekonomiskā potenciāla atraisīšanai.

3. rīcības virziens. Kultūras procesu attīstība					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju
3.1.	Radīt priekšnosacījumus daudzveidīgai profesionālās mākslas jaunrades	2021.-2027.	KM (VKKF)		PR3 RR7 RR8

	attīstībai				
3.1.	Veikt ieguldījumus kultūras infrastruktūras attīstībā (NAP2027 [369], [380])	2021.-2027.	KM, VNĪ	Pašvaldības	PR3 RR7 RR10
3.2.	Veikt ieguldījumus kultūras nozares materiāli tehniskās bāzes attīstībā (NAP2027 [369])	2021.-2027.	KM	Pašvaldības	PR3 RR7
3.3.	Paaugstināt kultūras nozarē strādājošo atalgojumu un ieņēmumus (NAP2027 [381], [382])	2021.-2027.	KM	VKKF, Pašvaldības, NVO	PR3 RR8
3.4.	Stiprināt kultūras informācijas telpu	2021.-2027.	KM (VKKF)	NVO	PR3 RR7
3.5.	Sniegt atbalstu kultūras NVO sektora darbībai (NAP2027 [381], [383])	2021.-2027.	KM (VKKF)	Pašvaldības, SIF	PR3 RR8
3.6.	Stiprināt kultūras eksportspēju un starptautisko atpazīstamību Latvijas tēla veidošanā (NAP2027 [383], [384])	2021.-2027.	KM, LIAA		PR3 RR9
3.7.	Nodrošināt kultūras mantojuma saglabāšanu un izmantošanu (NAP2027 [370])	2021.-2027.	KM (NKMP)	Pašvaldības	PR3 RR10
3.8.	Veicināt radošo industriju attīstību (NAP2027 [383])	2021.-2027.	KM, EM	LIAA	PR3 RR9

6.4. Kultūrizglītība

Nepārvērtējama loma kultūras ilgtspējas nodrošināšanā ir kultūrizglītības sistēmas darbībai. No tās sekmīgas darbības ir atkarīgs, vai turpmākajās desmitgadēs Latvijā būs kvalificēts cilvēkresurss, kas nodrošinās nākotnes kultūras piedāvājuma veidošanu. Kultūras nozares specifika nosaka, ka virknē nozaru – visizteiktāk mūzikā – potenciālo nākotnes talantu izglītošana ir jāuzsāk jau ļoti agrā vecumā, bieži vien bez garantijas, ka izglītojamais pilnībā izmantos savu potenciālu. Virknē jomu kā obligāts priekšnosacījums mācībām augstākās izglītības līmenī ir iepriekš apgūtas profesionālās vidējās un profesionālās ievirzes izglītības programmas, kas nozīmē, ka augstas raudzes talantu attīstīšanai ir nepieciešami vismaz piecpadsmit gadi kultūrizglītības sistēmā trijos izglītības līmeņos. No kultūrizglītības specifikas izriet trīs priekšnosacījumi, kas jāņem vērā, veicot investīcijas kultūrizglītībā. Pirmkārt, lai augstākā izglītības līmeņa programmās izglītību iegūtu neliels izglītojamo skaits, pirmajos izglītības līmeņos ir jāuzņem pēc iespējas lielāks izglītojamo skaits, ņemot vērā, ka katra izglītojamā mākslinieciskā talanta potenciāls atraisās dažādos vecuma posmos, bērniem laika gaitā mainās intereses, un ne visi mākslinieciski apdāvinātie bērni (vai viņu vecāki) izvēlas attīstīt karjeru mākslās, ņemot vērā zemo mākslas profesiju prestižu, kas galvenokārt saistīts ar atalgojumu kultūras nozarēs. Otrkārt, lai no izmaiņām kultūrizglītības sistēmā, tostarp attiecībā uz valsts pasūtījuma īstenošanu, būtu praktisks rezultāts, ir nepieciešami vismaz piecpadsmit gadi, līdz ar to šīs izmaiņas jāplāno īpaši tālredzīgi. Treškārt, lai sistēma sekmīgi darbotos, ir nepieciešama saskaņota politika un simetriski ieguldījumi visos trīs izglītības līmeņos (profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās, augstākās), lai neradītu pārrāvumu kādā no posmiem.

Būtiski uzdevumi nākamajos gados īstenojami visos trīs kultūrizglītības līmeņos, izvērtējot sistēmas darbības efektivitāti, izglītības līmeņu pēctecību, atbilstību nozares vajadzībām un darba tirgus prasībām, kā arī veicot nepieciešamās investīcijas izglītības iestāžu infrastruktūrā un aprīkojumā, tostarp noslēdzot kultūrizglītības profesionālās izglītības kompetenču centru projektu īstenošanu un attīstot profesionālās izglītības kompetences centru kā izcilības centrus, veicinot talantu attīstību, mācību procesa un vides modernizāciju, kā arī pedagogu prestižu. Specifiski uzdevumi risināmi augstākās izglītības jomā, nodrošinot pāreju uz jauno augstskolu pārvaldības un finansēšanas modeli un īstenojot konkurētspējīgu, uz cilvēkresursu atbalstu vērstu kultūras un mākslu izglītības procesu, tostarp doktorantūras studiju un pētniecības attīstību un studiju internacionalizāciju atbilstoši kultūras nozares, radošo industriju un citu tautsaimniecības nozaru vajadzībām.

Vienlaikus jāuzsver, ka valsts un pašvaldību investīcijas mūzikas un mākslas izglītībā attiecībā uz tiem izglītojamiem, kas nav piedalījušies visos trīs kultūrizglītības līmeņos, nav vērtējamas kā “norakstāmas” – pirmkārt, kultūras nozaru darbībai ir nepieciešami ne tikai starptautiska un nacionāla līmeņa

mākslinieki, bet arī koncertmeistari, repetitori, mūzikas skolotāji, mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu vadītāji un citi profesionāļi, kas nodrošina kultūras procesu norisi, un no kuru profesionalitātes ir atkarīga to kvalitāte. Otrkārt, tie izglītojamie, kas savu profesionālo darbību nesaista ar kultūras jomām, kļūst par nākotnes kultūras piedāvājuma patērētājiem, kas spēj novērtēt piedāvājuma kvalitāti un daudzveidību, garantējot nākotnes kultūras piedāvājuma auditoriju. Tāpat kultūrizglītībai, it īpaši mūzikas izglītībai, ir pierādīta ietekme uz personas vispārīgo attīstību – pētījumi liecina, ka mūzikas izglītībā iesaistītajiem ir labākas sekmes arī vispārīzglītojošajos priekšmetos, īpaši matemātikā, kā arī augstākas pašmācīšanās un laika organizēšanas prasmes. Vispārējo kultūras prasmju pilnveidošanā būtiska loma ir arī interešu izglītībai, tostarp bērnu un jauniešu mūzikas un dejas kolektīvos, kas vienlaikus garantē arī Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspēju. Visbeidzot turpināmas arī lasīšanas veicināšanas programmas, kurām ir būtiska nozīme ne tikai kultūras izglītības kontekstā, bet arī būtiska horizontāla ietekme uz vispārējo izglītību un tās kvalitāti, proti, bez labām lasīšanas prasmēm nav iedomājama nevienas izglītības programmas īstenošana.

Ar mērķi nodrošināt visu Latvijas iedzīvotāju personisko izaugsmi un attīstīt nākotnes kultūras auditorijas tiek īstenota arī programma „Latvijas skolas soma”, kas ir vispārējās izglītības sistēmas sastāvdaļa, kas veicina kultūras izpratnes un izpausmes kompetences attīstību vispārējās un profesionālās izglītības līmenī. Šī programma sniedz iespēju Latvijas bērniem un jauniešiem valsts garantētās izglītības iegūšanas ietvaros iespēju iepazīt Latviju mākslas un kultūras norises un izzināt Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes, papildinot jaunā mācību satura un pieejas efektīvu īstenošanu, īpaši fokusējoties uz starpdisciplināritāti, tostarp STEAM jomās (*Science Technology Engineering, Arts and Mathematics* jeb zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes, māksla un matemātika) un caurviju prasmēm, un akcentējot kultūras un mākslas nozīmi valstiskās identitātes veidošanā un augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu radīšanā.

Savukārt nozarē notiekošo procesu kvalitātes nodrošināšanai būtiska loma ir kultūras nozarē strādājošo mūžizglītības iespējām, proti, iespējām nepārtraukti profesionāli pilnveidoties un uzlabot savas prasmes un zināšanas. Šobrīd profesionālās pilnveides, kā arī profesionālās kvalifikācijas iegūšanas un pārkvalifikācijas iespējas dažādās kultūras nozarēs ir atšķirīgas un fragmentētas, līdz ar to ir nepieciešams stiprināt profesionālās pilnveides un kvalifikācijas sistēmas darbību, sadarbojoties augstskolām, profesionālās izglītības kompetences centriem un kultūras institūcijām atbilstoši nozares darba tirgus vajadzībām.

4. rīcības virziens. Kultūrizglītība					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes	Atbildīgā	Līdzatbildīgās	Sasaiste ar

		termiņš (gads)	institūcija	institūcijas	politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju
4.1.	Stiprināt profesionālās ievirzes izglītību un interešu izglītību (NAP2027 [385])	2021.-2027.	KM (LNKC)	Pašvaldības, IZM	PR4 RR11
4.2.	Stiprināt profesionālo vidējo izglītību (NAP2027 [166], [385])	2021.-2027.	KM (LNKC)	IZM	PR4 RR12
4.3.	Stiprināt augstāko izglītību (NAP [156], [371])	2021.-2027.	KM (LKA, JVLMA, LMA)	IZM	PR4 RR13
4.4.	Nodrošināt profesionālās pilnveides un kvalifikācijas iespējas kultūras nozarē strādājošajiem (NAP [371])	2021.-2027.	KM (LNKC, LNB)	IZM	PR4 RR12 RR13
4.5.	Sniegt ieguldījumu vispārējās izglītības kultūras komponentu īstenošanā (NAP2027 [367])	2021.-2027.	KM (LNKC)	IZM	PR4 RR14

7. Kultūrpolitikas teritoriālā perspektīva

Kultūrpolitikas reģionālie aspekti integrēti visos četros pamatnostādņu rīcības virzienos – pirmkārt, norādot uz daudzveidīgu kultūras produktu un pakalpojumu reģionālo pieejamību, otrkārt, sekmējot kultūras līdzdalības iespējas visā Latvijas teritorijā, treškārt, stimulējot kultūras nozaru attīstību reģionu griezumā, ceturkārt, arī kultūrizglītības piedāvājumā nodrošinot kvalitatīvu reģionālo pārklājumu. Saglabājama un attīstāma gan profesionālās

mākslas pieejamība reģionos, gan līdzsvarota kultūras mantojuma izmantošana, gan vienlīdzīgas iespējas lietot digitālos kultūras resursus, gan vietējā kultūrvidē balstītas radošo industriju iniciatīvas.

Īstenojot kultūrpolitiku, nodrošināma sasaiste ar Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam noteikto. Lielākais izaicinājums, īstenojot kultūrpolitiku visā Latvijas teritorijā, saistāms ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu, kuras potenciālā ietekme uz kultūras pieejamību un attīstību šobrīd nav pilnībā novērtējama. No kultūrpolitikas viedokļa būtiski ir administratīvi teritoriālās reformas rezultātā nepavājināt Latvijā vēsturiski veidojušos un mērķtiecīgas līdzšinējās kultūrpolitikas īstenošanas ietvaros attīstīto kultūras pakalpojumu tīklu, tai skaitā muzeju, bibliotēku, kultūras centru, kultūrizglītības iestāžu pieejamību jebkura novada vai pilsētas iedzīvotājam, rūpējoties gan par minētā tīkla infrastruktūru, gan pakalpojumu saturu. Esošajam kultūras iestāžu tīklam ir nozīmīga sociālekonomiskā ietekme reģionu attīstībā un pozitīvs iespaids uz dzīves vides kvalitāti un sabiedrības labbūtību. Mainoties administratīvi teritoriālajai struktūrai un veidojot lielākas teritoriālās vienības, kas vairumā gadījumu nozīmē attāluma palielināšanos starp dzīvesvietu un administratīvi teritoriālās vienības centru, kultūras institūcijām ir būtisks potenciāls attīstīties kā vietējo kopienu centriem, pārsniedzot tikai kultūras nozares funkciju robežas. Tikpat svarīgi ir nodrošināt Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanu un tālāk nodošanu, rūpējoties par tās līdzsvarotu attīstību visā valsts teritorijā, kā arī nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, it īpaši mazajās kultūrtelpās, stiprinot katra reģiona tradīciju savdabību. Īpaša uzmanība šajā kontekstā pievēršama reģionu kultūras speciālistu – amatiermākslas kolektīvu vadītāju, kultūras centru, bibliotēku un muzeju speciālistu – piesaistei darbam reģionos, kvalifikācijai un motivācijai, tostarp risinot atalgojuma jautājumus, lai nodrošinātu kultūras nozaru speciālistiem vienlīdzīgas iespējas saņemt atalgojumu par savu darbu dažādos Latvijas reģionos.

Administratīvi teritoriālās reformas kontekstā kultūras pakalpojumu un līdzdalības iespēju pieejamības saglabāšanai jāturpina iepriekšējā perioda kultūrpolitikas pamatnostādņēs iezīmētais minimālā kultūras pakalpojumu groza princips, kas paredz noteikta kultūras pakalpojumu loka piedāvājumu atkarībā no administratīvās teritorijas lieluma. Kultūras pakalpojumu groza konceptā šobrīd noteikts, ka pagasta līmenī iedzīvotājiem jābūt pieejamiem bibliotēku pakalpojumiem, iespējām izmantot kultūrizglītības, mākslinieciskās jaunrades, kultūras pasākumu un brīvā laika pavadīšanas iespējas, piekļūt kultūrvēsturiskajam mantojumam, iesaistīties Dziesmu un deju svētku procesā un radošajā uzņēmējdarbībā. Novada līmenī pakalpojumu grozu papildina profesionālās ievirzes mākslas un mūzikas izglītības pieejamība, profesionālās kultūrizglītības pieejamība un muzeju pakalpojumi, valstspilsētu līmenī – arhīvu pakalpojumi, profesionālās mākslas pieejamība (akustiskā koncertzāle, laikmetīgais mākslas muzejs, izstāžu zāles, teātri, opera, daudzfunkcionālie

kultūras centri), kino pieejamība, kā arī padziļināts muzeju pakalpojumu kopums un augstākās izglītības iespējas kultūras jomā.

Kultūras ministrs

N.Puntulis

Vīza: Valsts sekretāre

D.Vilsone

Turlaja 67330250
Laura.Turlaja@km.gov.lv